

Danish University Colleges

Vejledning til trinplacering i FVU-læsning (3. udgave)

Asmussen, Vibeke Sønderberg; Gandil, Trine; Olsen, Martin Hauerberg

Publication date:
2019

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Asmussen, V. S., Gandil, T., & Olsen, M. H. (2019). *Vejledning til trinplacering i FVU-læsning (3. udgave)*. Københavns Professionshøjskole.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Vejledning til trinplacering i FVU-læsning

3. udgave

Udviklet til FVU-læsning af Vibeke Sønderberg Asmussen, Trine Gandil og Martin Hauerberg Olsen, Københavns Professionshøjskole, 2019.

Baseret på tidligere trinplaceringsvejledning (2. udgave), UVM, 2004.

Indhold

1 Indledning	4
1.1 Visitation til FVU-læsning	5
1.1.1 Screening i virksomhedsregi	6
1.2 Videre afdækning med henblik på trinplacering	7
1.2.1 Samlet trinplacering på baggrund af flere delelementer	9
1.3 Afdækning som fortløbende proces i FVU-læsning	9
1.3.1 Trinskift	10
2 Deltagerprofiler på de fire trin i FVU-læsning	11
2.1 Deltagere på trin 1 – svage læsere og stavere	11
2.2 Deltagere på trin 2 – utrænede læsere og stavere	12
2.3 Deltagere på trin 3 – ufleksible læsere og skribenter	13
2.4 Deltagere på trin 4 – uvante med læsning og skrivning af komplekse tekster	14
2.5 Oversigt over karakteristika	15
3 Materialer til trinplacering	17
3.1 Stavning	19
3.1.1 Basal staveprøve	22
3.1.2 Ortografisk staveprøve	24
3.1.3 Opmærksomhedspunkter	25
3.2 Skrivning	26
3.2.1 Hverdagsskrivning for voksne	28
3.2.2 Opmærksomhedspunkter	29
3.3 Læsning	30
3.3.1 Lydbaserede ordlæsefærdigheder	32
3.3.2 Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?	32
3.3.3 Opmærksomhedspunkter	33
3.3.4 Yderligere udredning af lydbaserede ordlæsefærdigheder	34
3.3.5 Læseforståelse	35
3.3.6 Hvilket ord passer bedst?	35
3.3.7 Opmærksomhedspunkter	36
3.3.8 Videre afdækning af komponenter af læseforståelse	37

3.3.8.1 Ordkendskab	37
3.3.8.2 Andre komponenter i læseforståelse	38
4. Formidling af trinplacering	39
Referencer	40
Appendiks	43
Bilagsoversigt	48

1 Indledning

FVU-læsning har til formål at give voksne deltagere mulighed for at afklare, forbedre og supplere deres grundlæggende og funktionelle færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling. Undervisningen skal derfor skabe rammer for, at deltagerne forbedrer deres færdigheder og forudsætninger for at forstå, anvende og producere skrevne tekster i hverdagen. Dette er nærmere udfoldet i læreplanerne for FVU-læsning.

Målgruppen for FVU-læsning er kortuddannede voksne. FVU er således ikke i udgangspunktet et tilbud til personer, som har gennemført eller er i gang med en videregående uddannelse. Særlige undtagelsestilfælde kan være deltagere, der trods uddannelse på videregående niveau alligevel oplever behov for læse-, stave- og skriveundervisning på grundlæggende niveau. Dette skal altid vurderes individuelt og begrundes skriftligt.

Undervisningen i FVU-læsning er delt i fire trin, som hver især afspejler skriftsproglige kendetegn og undervisningsbehov i et trinvist udviklingsmønster med trin 1 som laveste trin og trin 4 som det højeste. Trin 1 forudsætter et mundtligt dansksprogligt færdighedsniveau svarende til minimum B1 i [Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog](#), og trin 4 ækvivalerer med niveau G i dansk i almen voksenuddannelse.¹ Undervisningen har specifikt fokus på, at deltagerne erhverver sig færdigheder og kompetencer i læsning, stavning og skriftlig fremstilling, og undervisningen kan derfor ikke sammenlignes med anden niveaudelt danskundervisning for unge og voksne inden for det eksisterende uddannelsessystem, fx hverken sprogundervisning (i dansk), arbejdsmarkedsuddannelse, forberedende grunduddannelse eller almen voksenuddannelse.

Til brug for uddannelsesstedernes afdækning af FVU-deltageres læse-, stave- og skrivefærdigheder med henblik på trinplacering udsender Styrelsen for Undervisning og Kvalitet denne reviderede vejledning. Vejledningen erstatter den tidligere vejledning (2. udgave) til trinplacering fra 2004. Den reviderede vejledning bygger bro mellem gældende visitationspraksis, som siden 2018 har baseret sig på det obligatoriske screeningsværktøj VLV-2 ([Vejledende læsetest for voksne, 2. udgave](#)) suppleret af en indledende samtale med deltageren og den tidligere vejlednings retningslinjer vedrørende trinplacering. Forældede trinplaceringskategorier vedrørende særlig tilrettelæggelse af trin 1 for deltagere med dansk som andetsprog eller ordblindhed udgår (se Appendiks bagerst). Videre tilpasser vejledningen procedurene for vurdering af deltagerens

¹ Overensstemmelse mellem AVU (almen voksenuddannelse) niveau G i dansk og FVU-læsning gælder kun de færdighedsområder, som FVU-læsning dækker. AVU beskæftiger sig med hele danskfaget.

skrivefærdigheder efter et nyere udviklingsarbejde (Juul 2016). Endelig er der gennemført justeringer af vejledningens bilag.² Det er sigtet med vejledningen, at praksis nu får samlet retningslinjerne for trinplacering, herunder med inddragelse af VLV-2 som led i trinplaceringen. Bemærk derfor særligt justering af spørgeguide, ny pointtildeling i test af hverdagsskrivning for voksne og justeringer af bilag. Se kort redegørelse for vejledningens justeringer i Appendiks.

Flere undersøgelser har vist, at mange deltagere i FVU-læsning ikke er placeret på det korrekte trin, og at flere af deltagerne slet ikke er i målgruppen for FVU-læsning (Asmussen og Elbro 2017, EVA 2016, Arnbak og Borstrøm 2001), men snarere ordblindeundervisning for voksne, sprogundervisning (i dansk) eller FVU-start.³ Derfor er det et fortsat ønske, at vejledningen til trinplacering følges nøje, og at den understøtter en korrekt trinplacering.

Denne vejlednings indhold er resultatet af et revisionsarbejde gennemført for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet af Københavns Professionshøjskole i efteråret 2019.

1.1 Visitation til FVU-læsning

Retningslinjerne for visitation til FVU-læsning står beskrevet i bekendtgørelsen (FVU-bekendtgørelsen, BEK nr. 1796 af 27/12/2018) og i vejledningen til VLV-2.⁴ Desuden er retningslinjerne præciseret i hyrdebrev fra Børne- og Undervisningsministeriet i 2013 og 2019. Det fremgår, at visitation af ansøgere til FVU-læsning forudsætter, at ansøgerne kan følge undervisningen med udbytte. Vurderingen beror på et fagligt og pædagogisk skøn fra uddannelsesstedet, som skal være nedskrevet og danne grundlag for lederens afgørelse.

VLV-2 og FVU-interviewguiden (se bilag 1) er to screeningsværktøjer, som indledningsvist synliggør, om ansøgernes færdigheder, selvoplevede skriftsprogsvanskeligheder og undervisningsbehov kan tilgodeses inden for rammerne af FVU-læsning. Hvis den indledende screening bekræfter, at ansøgeren kan visiteres til FVU, foretages en yderligere afdækning med supplerende tests og opfølgende samtale med henblik på trinplacering, jf. denne vejledning.

Procedure for visitation og afdækning:

1. Indledende samtale på baggrund af interviewguide.
2. VLV-2.

² Jf. bilag 1 (*Interviewguide*), bilag 2 (*Casebeskrivelser*), bilag 3 (*Hverdagsstavnning for voksne*), bilag 4 (*Hverdagskrivning for voksne*), bilag 5 (*Hjælpekema til trinplacering*), bilag 6 (*Mundtlige dansksprogede forudsætninger hos voksne med dansk som andetsprog*), bilag 7 (*Find det rigtige ord!*) og bilag 8 (*Afkodningsfærdigheder hos voksne med dansk som andetsprog*).

³ Se [vejledning til FVU-start](#) (Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside).

⁴ Se [vejledning om VLV-2](#) (Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside).

3. Supplerende test og opfølgende samtale.
4. Trinplacering med udgangspunkt i 1-3.

Jf. afsnit 1.3 nedenfor kan trinplaceringen godt finde sted som del af et introducerende forløb, det vil sige efter opstart af undervisningen.

Ved visitationen lægges vægt på, om ansøgeren matcher deltagerprofilen for FVU-læsning, som er:

- Kortuddannede voksne.
- Voksne med utilstrækkelige grundlæggende færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling, som ikke primært skyldes begrænsede dansksproglige færdigheder og erfaringer.
- Voksne med tilstrækkelige faglige og dansksproglige forudsætninger til, at de kan undervises i overensstemmelse med bekendtgørelsens og undervisningsvejledningens rammer.

1.1.1 Screening i virksomhedsregi

Vælger virksomheder at gøre brug af fællesscreeninger, vil de indledende procedurer frem mod en eventuel trinplacering se anderledes ud, jf. [Vejledning om fællesscreeninger](#). Arbejdsgiveren eller en anden repræsentant fra virksomheden anviser deltagerne til kompetenceafklaring i samarbejde med udbyderen af FVU. Det anbefales, at alle relevante medarbejdergrupper kompetenceafklares og som udgangspunkt med VLV-2 screeningen, da det erfaringsmæssigt styrker sammenhængskraften i virksomheden. Det sikres dog – gennem dialog mellem arbejdsgiver og udbyderen af FVU – at deltagere, som man på forhånd er ret sikker på falder uden for målgruppen for FVU-læsning, *ikke* gennemfører fællesscreeningen med VLV-2, men screenes på anden vis og henvises til andre relevante tilbud. Det gælder fx voksne med kendt eller formodet ordblindhed,⁵ voksne med utilstrækkelige dansk kundskaber eller personer med videregående uddannelse og behov for skriftsproglig kompetenceudvikling på et niveau, der ligger over trin 4 i FVU-læsning.

Den indledende samtale, der normalt går forud for VLV-2, gennemføres først i forlængelse af fællesscreeningen. Det er vigtigt at bruge samtalen til at styrke fortolkningen af testresultaterne, blandt andet ved at være opmærksom på, om deltagere med dansk som andetsprog synes at have fornødne kommunikative dansk kundskaber. Videre skal samtalen afdække deltagerens ønsker og

⁵ Voksne med ordblindhed skal som udgangspunkt ikke henvises til FVU-læsning, men til tilbud om ordblindeundervisning for voksne. Virksomheden kan således gøre brug af begge tilbud. Hvis deltageren, som er i målgruppen for ordblindeundervisning for voksne, selv ønsker at deltage i samme tilbud som sine kolleger, og det skønnes, at deltagelse i FVU-læsning kan foregå med udbytte, er det naturligvis en mulighed.

behov i forhold til at gå til FVU-læsning. Disse ønsker og behov afstemmes med arbejdsgiverens oplysninger om, hvilke skriftsproglige krav, der er i jobbet, og forventninger til FVU-tilbuddet i overensstemmelse med rammerne for FVU i bekendtgørelsens læreplaner.

I den særlige procedure med fællesscreeninger bør undervisningen ikke påbegyndes, før det ligger klart, at FVU-læsning er det rette tilbud (at deltagerprofil stemmer med rammerne for FVU, og at deltager ønsker at deltage i et FVU-tilbud). Præcis trinplacering kan stadig foretages lige inden eller i forbindelse med påbegyndt undervisning.

1.2 Videre afdækning med henblik på trinplacering

Når det er afklaret, at FVU-læsning kan være det relevante tilbud, skal deltageren trinplaceres.

Trinplaceringen skal sikre overensstemmelse mellem

- det deltageren aktuelt kan,
- oplevede vanskeligheder og behov i forhold til skriftsproglige krav i hverdagen,
- målene for det enkelte trin.

Dele af resultaterne fra screening med VLV-2 bruges direkte i trinplacering:

Af VLV-2 kan udledes viden om

- deltagerens læseforståelse (deltest 1),
- deltagerens ordforråd (deltest 2),
- deltagerens ordlæsefærdigheder (deltest 3).

Ordforråd indgår i VLV-2 som et basalt mål for deltagerens sprogforståelse, og vejledningen til VLV-2 angiver retningslinjer for, hvornår resultatet af ordforrådstesten indikerer henholdsvis tilstrækkelige eller utilstrækkelige forudsætninger for visitation til FVU-læsning. Resultatet af ordforrådstesten indgår herefter ikke som parameter i selve trinplaceringen, men kan være relevant at inddrage som pejlemærke for holddannelse og prioritering af undervisningsindholdet på det givne trin, som deltageren visiteres til.

Af den indledende samtale kan udledes viden om

- deltagerens henvendelsesgrund,
- deltagerens oplevede læse- og skrivevanskeligheder og behov for at honorere skriftsproglige krav i hverdagen,
- deltagerens forudsætninger for at deltage i FVU-læsning.

Til trinplaceringen er der yderligere behov for at udrede

- deltagerens stavefærdigheder,
- deltagerens skrivefærdigheder,

- ❑ eventuelt øvrige kritiske forudsætninger for at deltage i FVU-læsning med udbytte (se afsnit 3 og 3.3.8),
- ❑ deltagerens forventninger og mål med at deltage på et givent FVU-trin.

Specifikke målsætninger for den enkelte FVU-deltager identificeres og formuleres inden for rammerne af gældende læreplaner for de forskellige FVU-trin. På trinnene tages der således hensyn til og højde for individuelle forskelle i “deltagernes erfaringer, interessefelter og behov,” og “deltagernes faglige udvikling i forhold til målene for det enkelte trin”. Og endelig skal “undervisningens form, indhold og tilrettelæggelse samt deltagernes læreproces evalueres løbende.” (FVU-bekendtgørelsen, BEK nr. 1796 af 27/12/2018, §8, stk. 1-3.)

Selvom deltagerne i FVU-læsning har forskellige behov og forventninger til undervisningsudbytte, også inden for det samme trin, sikrer trinplaceringen, at deltagerne arbejder ud fra nogenlunde samme startniveau af skriftsproglige færdigheder, og at de kan orientere sig mod (individuelle) målsætninger på nogenlunde samme færdighedsniveau. Det støtter holddannelsen og kvalificerer identifikationen af fælles læringsmål inden for fx stavning, ordlæsning, tekstlæsning eller -skrivning. Her vil deltagere på samme trin i vid udstrækning dele forudsætninger.

Afdækning af deltagerens skriftsproglige færdigheder og undervisningsbehov med henblik på trinplacering fungerer også som kvalitetssikring af den indledende visitation. Gennem den videre afdækning bliver det tydeligere, om FVU-læsning faktisk er det fagligt og pædagogisk mest relevante undervisningstilbud at sætte i værk. Hvis en potentiel deltager kun med megen møje kan trinplaceres, fordi forskellige testresultater og interviewoplysninger peger i vidt forskellige retninger, skal det genovervejes, hvorvidt vedkommende alligevel ikke matcher målgruppen for FVU-læsning.

Som eksempel kan en voksen med dansk som andetsprog opnå et resultat i den indledende screening med VLV-2, der i første omgang indikerer, at deltageren er i målgruppen for FVU-læsning. Men måske viser den opfølgende afdækning, at deltagerens dårlige stavefærdigheder primært er betinget af et begrænset dansk ordforråd og manglende erfaring med dansk skriftsprog. Og den opfølgende samtale viser måske videre, at deltageren har veludviklede læse- og skrivestrategier på modersmålet og rent faktisk gennemført uddannelse på videregående niveau. Det betyder, at deltageren kun vil have udbytte af få udvalgte FVU-mål (fx begrænset til færdighedsområderne *Ordkendskab* og *Lydfølgeregler*, men ikke *Brug af skriftsprog i hverdagen* eller *Læseforståelse og metakognition*). Deltageren bør derfor som udgangspunkt henvises til et andet tilbud.

Lettere uoverensstemmelser i deltagernes skriftsproglige profiler er normalt og kan håndteres inden for rammerne af FVU-læsning gennem undervisningsdifferentiering (så længe deltagerens behov ikke ligger ud over trin 4-niveau eller under trin 1-niveau.) Større uoverensstemmelser er som regel en indikation på, at FVU-læsning ikke er det rette tilbud.

1.2.1 Samlet trinplacering på baggrund af flere delelementer

Som hovedregel trinplaceres deltageren ud fra et princip om at lade de laveste opnåede resultater vægte tungest. Hvis fx lige mange indikatorer peger i retning af hvert sit trin, både hvad angår testresultater og baggrundsoplysninger, trinplaceres deltageren hellere lavt – med forventning om hurtig oprykning til højere trin – end højt med risiko for nedrykning til lavere trin (og sandsynlig oplevelse af nederlag). I tilfælde hvor resultaterne spreder sig over mere end to forskellige trin, det vil sige, hvor afdækningen tegner en mere zigzag-præget profil, bliver trinplacering et kompromis mellem deltagerens baggrundsoplysninger (herunder ønsker og mål for deltagelse i FVU-læsning) og princippet om lavere trinplacering som bedste udgangspunkt. Kompromiset kan fx bestå i at trinplacere lavt, men tage hensyn til deltagerens undervisningsbehov og sigte efter funktionelle mål, der for nogles vedkommende kan matche et højere trin.

Hvis resultatet på *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (VLV-2, deltest 3) indikerer indplacering på trin 1, bør dette vægte højere end øvrige testresultater og baggrundsoplysninger, selvom de peger over trin 1. Deltageren risikerer, at usikre basale ordlæsefærdigheder forhindrer øvrige skriftsproglige fremskridt. Læreplanerne for trin 2, 3 og 4 sætter som udgangspunkt ikke rammen for at styrke de helt basale ordlæsefærdigheder.

Deltagere med ordblindhed, som af særlige grunde deltager i FVU-læsning (evt. parallelt med et tilbud om ordblindeundervisning for voksne; se desuden fodnote 5) og anvender kompenserende læse- og skriveteknologi, kan naturligvis udgøre en undtagelse. Mange deltagere i denne gruppe ville ellers få svært ved nogensinde at blive placeret over trin 1 ved den indledende visitation og trinplacering. Og der er ingen grund til at tro, at deltagere med ordblindhed, som i forskellig grad er kompenseret for deres vanskeligheder gennem læse- og skriveteknologi og brug af tidligere lærte strategier, ikke skulle kunne placeres på højere FVU-trin.

For så vidt gælder deltagere med dansk som andetsprog, henvises til afsnit 3.3.4, der omtaler supplerende testredskaber, som er mindre ordforrådsafhængige end *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*, og som derfor kan danne grundlag for en mere præcis vurdering af andetsprogede deltageres lydbaserede ordlæsefærdigheder.

1.3 Afdækning som fortløbende proces i FVU-læsning

Afdækning fylder forholdsmæssigt meget ved den indledende screening og i forbindelse med trinplacering, men det er vigtigt at holde fast i løbende afdækning – med formelle såvel som uformelle evalueringsformer – som en naturlig del af selve undervisningsbegrebet i FVU-læsning (jf. Undervisningsvejledning til FVU-læsning; se også EVA 2017⁶). På den måde sikrer

⁶ <https://www.eva.dk/voksen-efteruddannelse/styrk-voksnes-vedholdenhed-inspiration-laerere>.

man, at deltageren fortsat befinder sig på det relevante trin, og at deltager og underviser kan se, at der finder relevant skriftsproglig udvikling sted.

Efter indledende screening med samtale og VLV-2 afdækkes deltagerens skriftsproglige færdigheder og forventninger med brug af de supplerende testredskaber og med opfølgende spørgsmål (alle spørgsmål samlet i bilag 1). Det sker med henblik på:

- en fyldestgørende, dataunderstøttet trinplacering af deltageren,
- synliggørelse af deltagerens skriftsproglige styrker, svagheder, ønsker og behov, sådan at deltageren og underviseren sammen kan opstille realistiske målsætninger for undervisningen.

Trinplacering finder sted

- enten forud for opstart af undervisningen,
- eller når undervisningen er startet, hvis man fx tilrettelægger et kortere introducerende forløb for deltagerne med afsæt i en foreløbig formodning om, hvad der vil være en passende trinplacering. I sådan et forløb er det muligt at foretage en grundig afdækning af deltagerens færdigheder og behov ved *også* at kunne iagttage deltagerens opgaveløsning over tid og danne sig et supplerende indtryk af færdighedsniveauet og undervisningsbehovet gennem en løbende dialog med deltagerne.

Videre frem afdækkes deltagerens færdigheder fortsat som en naturlig del af selve undervisningen, både formelt og uformelt gennem brug af evaluering jf. læreplanen (logbog og dialog), observation, analyse af undervisningsdata, fx fra deltagerens egen skriftlige fremstilling, og eventuelt supplerende test. Disse kan have form af enten formelle test eller undervisningsaktiviteter, som er særligt tilrettelagt for at kunne iagttage deltagerens bevidste brug af viden, strategier, læse- og skriveteknologi eller andet. Aktiviteterne kan fx indeholde dialog om strategibrug eller deltagerens egen evaluering af fremgang, fx i logbogsskrivning.

1.3.1 Trinskift

Hvis det viser sig, at en deltager vil få mere udbytte af undervisningen på et andet trin end først antaget, anbefales et trinskift, der bør finde sted tidligst muligt i undervisningsforløbet.

Når deltagerne er indplaceret på et trin på baggrund af retningslinjerne i denne vejledning, vil den fremtidige trinplacering afhænge dels af bedømmelsen af deltagerens opgavebesvarelse ved de centralt stillede prøver, dels af den ansvarlige leders vurdering af, om deltagerens skriftsproglige færdigheder svarer til de skriftsproglige krav på det pågældende trin.

Det skal understreges, at prøveafleggelsen er frivillig, og det er således ikke en forudsætning for oprykning til næste trin, at deltageren har gennemført eller bestået prøven. Det er uddannelsesstedet, der foretager en individuel vurdering af, om deltageren vil kunne følge undervisningen på det pågældende trin med udbytte, det vil sige, om der er pædagogisk grundlag for, at deltageren fortsætter på næste undervisningstrin, gentager undervisningen på samme trin, eller om deltageren eventuelt bør deltage i andre undervisningstilbud uden for rammerne af FVU.

2 Deltagerprofiler på de fire trin i FVU-læsning

De fire trin i FVU-læsning kan beskrives gennem en række hovedkendetegn, der beskriver trin- nenes typiske deltagerprofil. Disse deltagerprofiler udgør baggrunden for trinplaceringen og kan desuden være et hensigtsmæssigt pejlemærke, i tilfælde hvor afdækning af deltagerens skrift- sproglige færdigheder og vanskeligheder ikke peger på en entydig trinplacering.

Med afsæt i den tidligere trinplaceringsvejledning og gældende læreplaner for FVU-læsning be- skrives i det følgende de fire trinprofiler. Sidst i dette afsnit er opstillet en samlet oversigt over hovedkendetegn for de enkelte trin.

2.1 Deltagere på trin 1 – svage læsere og stavere

Hovedkendetegn

Undgår læsning og skrivning i hverdagen.
Ringe basale ordlæse- og stavefærdigheder.
Usikre ortografiske repræsentationer af ord.

Deltagerprofil

Deltagere på trin 1 er kendetegnet ved utilstrækkelige grundlæggende færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling. De skriftsproglige vanskeligheder kan ikke henføres til skrift- sproglige indlæringsvanskeligheder (ordblindhed) og heller ikke (primært) til utilstrækkelige dansksproglige færdigheder. Karakteristisk for deltagerne er ringe færdigheder i at læse ord ved hjælp af en lydligt baseret strategi. Deltagere med en usikker ordlæsning placeres på trin 1, uag- tet at nogle af deltagerne viser tegn på relativt god læseforståelse. Det begrundes i, at den ringe ordlæsning og stavning må formodes at begrænse deltagerens forbedring af funktionelle læse- og skrivefærdigheder.

Karakteristika

Deltageren viser usikker udnyttelse af basale lydfølgeregler (lydnære stavemåder), når de skal læse eller stave ukendte eller sjældnere forekommende ord.

Dernæst har deltagerne gerne en mangelfuld fornemmelse for ordstruktur (sammensætning og bøjning), syntaks og grammatik i deres skriftlige fremstilling og skriver sjældent ret meget i hverdagen.

Deltagerne har desuden en begrænset brug af læsning i hverdagen. De bruger således i mindre grad læsning til informationssøgning eller som kilde til underholdning i hverdagen, og de kan opleve vanskeligheder med at honorere selv de mere basale læse- og skrivekrav, som hverdagen byder på.

Mange deltagere på trin 1 vælger på baggrund af ovenstående at indrette deres tilværelse på en måde, hvor de undgår at skulle læse og skrive tekster i nævneværdigt omfang, og en del oplever desuden, at deres utilstrækkelige færdigheder sætter begrænsninger for beskæftigelsesmuligheder, kompetenceudvikling på jobbet, job- og uddannelsessøgning, deltagelse i foreningsarbejde, skriftlig kommunikation med myndigheder og aktivitet på sociale platforme på internettet.

Da trin 1-deltagere typisk undgår læsning i hverdagen, har mange heller ikke haft samme vækst i ordforrådet som andre voksne, der læser ofte og varieret.

2.2 Deltagere på trin 2 – utrænede læsere og stavere

Hovedkendetegn

Begrænset (og fortrinsvis interessestyret) læsning og skrivning i hverdagen.

Ineffektiv og langsom tekstlæsning og skrivning.

Ringe læseforståelse, men acceptable basale ordlæse- og stavefærdigheder.

Ringe kendskab til ortografiske konventioner og mangelfuldt kendskab til sammensætning og bøjning af ord.

Manglende overblik over teksters indhold og viden om tekstsammenhæng.

Deltagerprofil

Deltagere på trin 2 er kendetegnet ved upåfaldende lydaserede ordlæsefærdigheder, men en utilstrækkelig funktionel forståelse af hverdagstekster. Da trin 2-deltagere sjældent læser i hverdagen, og typisk kun ud fra interesse, oplever de dog ikke nødvendigvis sig selv som ringe læsere. De er gerne mere bevidste om egne vanskeligheder i forbindelse med stavning og skrivning i hverdagen.

Karakteristika

Trin 2-deltagere har ikke tilegnet sig almindelige ortografiske (herunder morfologisk betingede) konventioner, hvilket gør deres læsning og særligt stavning af ord usikker og langsom. Ord skrives således ofte forkert, men i overensstemmelse med basale lydfølgeregler på dansk.

Deltagerne har typisk en ringe beherskelse af skriftsprogligt ordforråd, syntaktisk variation og kohæsive mekanismer i deres skriftlige fremstilling. Mange bruger ikke skrivning som et kommunikativt redskab i hverdagen. Trin 2-deltagerne udviser en ringe fornemmelse for disposition og mangler ofte et tydeligt fokus, når de skriver. Deltagerne er heller ikke bevidste om skriveprocessen og er gerne kendetegnet ved ikke at planlægge og revidere deres tekster, når de skriver.

Deltagerne læser desuden sjældent sammenhængende tekster (fx artikler og bøger), med mindre emnet ligger inden for deres særlige interesseområde, og læsning bruges i mindre grad og ofte ineffektivt til informationssøgning i hverdagen. Deltagerne på trin 2 er desuden kendetegnet ved langsom læsning uden tilstrækkelige overvejelser om læseformål og -strategier. Dette medvirker til et ringe læseudbytte og lav motivation for at læse i hverdagen.

Hos mange deltagere på trin 2 ses uoverensstemmelse mellem deres faktiske og selvoplevede læsefærdighed. Således oplever deltagerne ikke nødvendigvis sig selv som dårlige læsere, og deres henvendelsesgrund relaterer sig oftere til et ønske om at forbedre færdigheder i stavning og skrivning.

2.3 Deltagere på trin 3 – ufleksible læsere og skribenter

Hovedkendetegn

Læser en del i hverdagen, men foretrækker udvalgte teksttyper.

Har ufleksible læse- og skrivestrategier på grund af utilstrækkelig bevidsthed om teksttyper, herunder forskelle i målgrupper, afsendere, karakteristika og læse- og skriveformål.

Behersker almindelige ortografiske konventioner i læsning og stavning af ord, men mangler især sikkerhed i at anvende morfematiske ordlæse- og stavestrategier.

Deltagerprofil

Deltagere på trin 3 har alle et acceptabelt niveau i ordlæsning og stavning af hverdagsord. Derimod er de generelt kendetegnet ved en mere passiv læsestrategi. De aktiverer ikke i tilstrækkelig grad deres forhåndsviden om tekstens emne før og under læsning og monitorerer i mindre grad deres eget forståelsesudbytte. Derfor har de svært ved at nå til dybere forståelse af tekster og til at handle med udgangspunkt i tekstens oplysninger.

Deltagerne mangler dertil gerne bevidsthed om forskelle og ligheder mellem forskellige teksttyper, og om hvordan denne viden bør udmønte sig i valg af læse- og skrivestrategier. På trin 3 er deltageres skriftlige fremstilling typisk præget af manglende overblik over tekstens struktur på både sætnings-, afsnits- og teksthøjde (fx knudrede, uklare sætninger, mangelfuld tegnsætning, uklare tekstbånd og ringe tekstsammenhæng).

Karakteristika

Trin 3-deltagere behersker almindelige ortografiske konventioner i hverdagsord, men mangler viden om og erfaring med at udnytte skriftens morfematiske princip, særligt i stavning.

Endvidere udviser deltagerne tegn på uflexible skrivestrategier, som skyldes et ringe kendskab til karakteristika ved forskellige teksttyper, herunder forskelle i målgrupper, afsendere, formål og prototypiske genretræk. Deltagerne savner også typisk erfaring med at planlægge og revidere deres tekster, når de skriver.

Deltagerne benytter ofte samme læsestrategi uanset teksttype og har derfor ikke et tilstrækkeligt udbytte af læsning af varierede teksttyper. Læsningen kan tilmed være langsom og forståelsesudbyttet begrænset på grund af utilstrækkelig aktivering af forhåndsviden om tekstens emne og opbygning kombineret med en ringe monitorering af eget læseudbytte. Deltagerne mangler dernæst erfaring i at benytte læsning som kilde til information eller som instruktion i arbejdsprocesser (brugslæsning) og er sjældent opmærksomme på de faktiske læsekrav i forbindelse med opgaver på jobbet, kurser eller i fritiden.

2.4 Deltagere på trin 4 – uvante med læsning og skrivning af komplekse tekster

Hovedkendetegn

Læser bredt i hverdagen.

Læser og staver acceptabelt, men er usikre over for de krav, der stilles til læsning, stavning og skriftlig fremstilling af tekster om komplekse sagsforhold, fx i forbindelse med uddannelse.

Mangelfuldt kendskab til udenlandske ords betydning og stavemønstre.

Deltagerprofil

Deltagere på trin 4 har alle en upåfaldende ordlæsning og forholdsvis gode stavfærdigheder. De har desuden en god forståelse af almindelige hverdagstekster. Deltagerne er dog uddannelses-

uvante og behersker derfor ikke strategier til læsning af tekster med mere komplekse sagsforhold, fx faglige artikler, lærebøger og sagsfremstillinger. Tilsvarende er deltagerne på trin 4 kendetegnet ved usikre færdigheder i skriftlig formidling (redegørelse, diskussion, argumentation og så videre) om et fagligt sagsforhold.

Karakteristika

Deltagerne behersker læsning og stavning af hverdagsord uden vanskeligheder, men de mangler kendskab til betydning og stavemåde af udenlandske aflednings-, bøjnings- og rod morfemer, der indgår i både hverdagspræget og fagligt skriftsprog. Trin 4-deltagere med dansk som andetsprog kan dog ind imellem adskille sig på dette punkt ved at kunne udnytte kendskab til ord og orddele på fremmede sprog.

Deltagerne på trin 4 viser manglende færdigheder i at udforme faglige tekster og projektopgaver og mangler erfaring i at udforme tekster med varieret og nuanceret sprogbrug, herunder ordvalg og syntaks.

Endvidere mangler deltagerne erfaring i at læse for at tilegne sig nyt stof/fagligt indblik gennem kritisk og nuanceret læsning i forbindelse med uddannelse, og mange savner opmærksomhed på eget læseudbytte og monitorerer ikke deres egen læseforståelse tilstrækkeligt.

2.5 Oversigt over karakteristika

I skemaet nedenfor står forskellige karakteristika ved skriftsproglige delfærdigheder på de forskellige trin anført i punktform. Inddelingen af karakteristika i skemaform skal give et overblik over de vigtigste forskelle mellem FVU-trinnes deltager og må ikke læses som en udtømmende liste over indhold og opmærksomhedspunkter for undervisningselementerne på de respektive trin. Der henvises i stedet til læreplanerne for FVU-læsning i bekendtgørelsen og den tilhørende undervisningsvejledning (se Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside). De grå felter markerer centrale kendetegn for hvert trin som er afgørende for trinplacering.

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Ordlæsefærdigheder	Usikre ordlæsefærdigheder på basalt niveau.	Acceptable ordlæsefærdigheder på basalt niveau.	Gode ordlæsefærdigheder.	Gode ordlæsefærdigheder.
Stavning	Ringe stavning. Usikre ortografiske repræsentationer.	Lydbevarende stavning, men utilstrækkeligt kendskab til ortografiske konventioner. Utilstrækkeligt kendskab til sammensætning og bøjning af ord.	Acceptabel stavning af almindelige ord. Utilstrækkeligt kendskab til afledninger og tegnkonstans.	Acceptabel stavning. Utilstrækkeligt kendskab til udenlandske stavemønstre.
Læseforståelse	Ringe læseforståelse. Usikker ordlæsning er medvirkende til at skabe 'flaskehalse' i læsningen.	Ineffektiv læsning. Langsom læsehastighed. Mangler overblik over teksters indhold.	Ufleksible læsestrategier på grund af utilstrækkeligt kendskab til teksttyper.	Acceptabel læsefærdighed, men usikker læsning af tekster om komplekse sagsforhold. Utilstrækkelig udnyttelse af strategier til styring og kontrol af egen læsning.
Skriftlig fremstilling	Skriver ikke ret meget.	Skriver unuanceret og mangler fokus i teksten.	Ringe kendskab til målgruppe og karakteristika ved teksttyper. Mangler erfaring i at skrive til en neutral modtager.	Uerfaren i kompleks sagsfremstilling.
Brug af skriftsprog i hverdagen	Undgår læsning og skrivning i hverdagen.	Begrænset (og fortrinvis interessestyret) læsning og skrivning i hverdagen.	Læser en del, men foretrækker udvalgte teksttyper. Skriver noget, men tager ikke særligt hensyn til tekstformål, modtagerbehov eller karakteristika ved forskellige teksttyper.	Læser og skriver bredt, men er usikre over for de krav, der stilles til læsning og skrivning af tekster om komplekse sagsforhold.

Figur 1. Centrale kendetegn ved trinplacering.

3 Materialer til trinplacering

Følgende skemaer giver overblik over afdækningsindhold og fremgangsmåder ved trinplacering.

Skriftsproglige krav og selvoplevede skriftsproglige barrierer i hverdagen	Hvilke krav stiller hverdagen til deltagerens skriftsproglige færdigheder, og hvilke skriftsproglige barrierer oplever deltageren i forbindelse med job, uddannelse eller fritid? Brug interviewguiden (se bilag 1). Spørg ind til disse forhold i forbindelse med screening og trinplacering.
Brug af skriftsprog i hverdagen	Hvordan bruger deltageren skriftsprog i hverdagen (i jobbet, privatlivet eller på uddannelsen)? Brug interviewguiden (se bilag 1). Spørg ind til disse forhold i forbindelse med screening og trinplacering.
Forventninger til FVU	Hvilke forventninger har deltageren til udbyttet af FVU? Brug interviewguide (se bilag 1). Spørg om forventninger i forbindelse med screening og trinplacering.

Færdigheder på ordniveau <i>Ordlæsning og stavning</i>	<p>Hvor sikkert kan deltageren benytte en lydligt baseret strategi til at læse og stave ord? Brug:</p> <ul style="list-style-type: none">• Deltest 3 i VLV-2. <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i> Se vejledning til VLV-2 på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside.• <i>Hverdagsstavning for voksne</i> (Arnbak & Borstrøm 2002a). Se bilag 3. <p>Ved deltagere med dansk som andetsprog kan følgende afdækningsredskaber bruges som supplement til <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Elbros ordlister (40 nonsensord). Se Center for Læseforsknings hjemmeside.• Afkodningsfærdigheder hos voksne med dansk som andetsprog (baseret på Gellert 2003c). Se bilag 8. <p>Resultaterne sammenholdes med oplysninger fra den indledende samtale og eventuelt opfølgende spørgsmål i forbindelse med trinplaceringen.</p>
--	---

<p>Funktionelle skriftsprogsfærdigheder</p> <p><i>Læsning og skrivning af tekster</i></p>	<p>Hvor god er deltagerens læseforståelse og skrivefærdigheder? Brug:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deltest 1 i VLV-2. <i>Hvilket ord passer bedst?</i> Se vejledning til VLV-2 på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside. • <i>Hverdagsskrivning for voksne</i> (baseret på Arnbak & Borstrøm 2002b og Juul 2016). Se bilag 4. <p>Resultaterne sammenholdes med oplysninger fra den indledende samtale og eventuelt opfølgende spørgsmål i forbindelse med trinplacering.</p>
--	---

Trinplaceringen baserer sig således på samtale om deltagerens brug af skriftsprog og selvoplevede vanskeligheder i hverdagen samt forventninger til undervisningsudbyttet (bilag 1). Dernæst baserer trinplaceringen sig på afdækning af fire områder: stavning (*Hverdagsstavning for voksne*), skriftlig fremstilling (*Hverdagsskrivning for voksne*), læseforståelse (*Hvilket ord passer bedst?* fra VLV-2) og lydbaseret ordlæsning (*Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* fra VLV-2).

I nedenstående gennemgang af de fire områder (3.1-3.3) bliver det nærmere præciseret, hvilke aspekter af skriftsproglig færdighed de anbefalede testmaterialer afdækker, og hvad man på den baggrund kan overveje at afdække yderligere, fx i undervisningen, enten gennem iagttagelse, samtaler eller supplerende testværktøjer.

Ud over de oplyste afdækningsområder kan man desuden vælge at undersøge deltagerens forudsætninger for udbytte af undervisningen. Det kan være relevant i tilfælde, hvor deltagerens færdigheder placerer sig nær den nedre grænse mellem FVU-læsning trin 1 og FVU-start, og hvor man i forbindelse med afdækningen får indtryk af begrænsede mundtlige danskundskaber eller utilstrækkeligt basalt bogstavkendskab hos deltageren. I sådanne tilfælde må man overveje, om deltageren snarere vil profitere af et tilbud om FVU-start eller eventuelt danskuddannelse.

<p>Mundtlige kommunikative færdigheder</p>	<p>Hvor gode mundtlige kommunikative færdigheder har deltageren på dansk? Brug retningslinjerne i bilag 6.</p> <p>I bilaget gives tre eksempler på mundtlige færdigheder (efter Gellert 2003a), der kan indikere en placering henholdsvis under, på og over B1-niveauet i den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog, som angiver minimumstærsklen for deltagelse i FVU-læsning.</p> <p>Deltagere med mundtlige kommunikative færdigheder under</p>
---	---

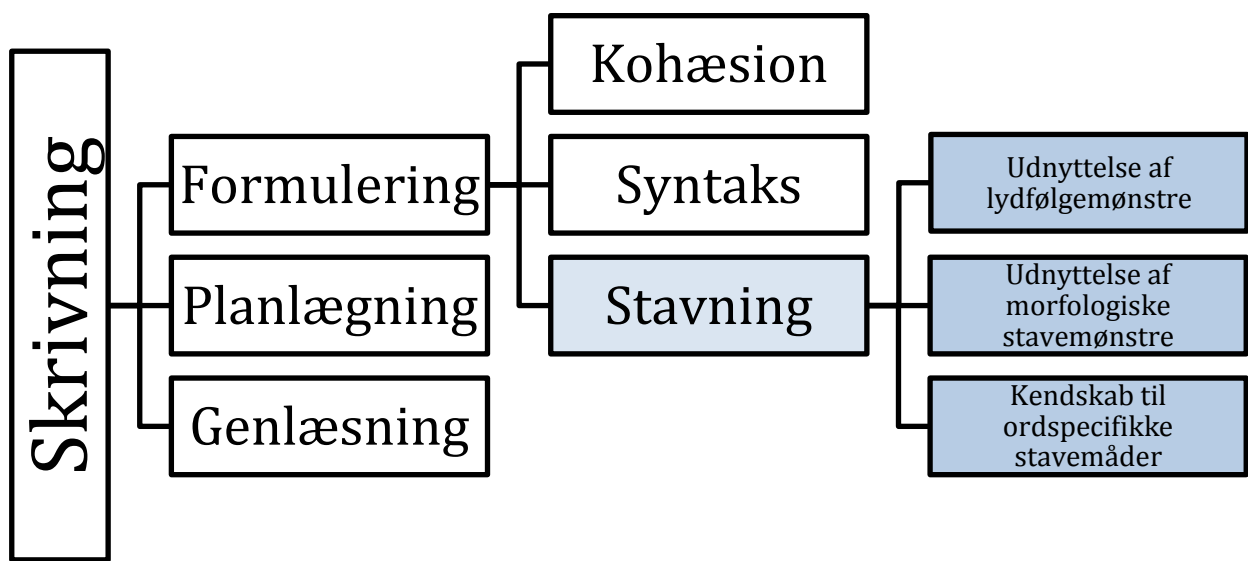
	tærskelniveauet bør henvises til et andet tilbud end FVU-læsning, fx FVU-start eller danskuddannelse.
Ordforråd	<p>Hvor stort er deltagerens ordforråd?</p> <p>Ud over ordforrådsprøven i VLV-2 (deltest 2: <i>Hvilket billede passer til ordet?</i>) kan deltagerens impressive ordforråd eventuelt afdækkes yderligere med ordforrådsprøven <i>Find det rigtige ord!</i> (Gellert 2003b), se bilag 7.</p> <p>Hvis deltagerens testresultat placerer sig i kategori C, kan det overvejes, om deltageren i højere grad vil profitere af et tilbud om FVU-start eller eventuelt danskuddannelse.</p>
Bogstavkendskab	<p>Hvor sikkert er deltagerens bogstavkendskab?</p> <p>Deltagere, der ikke med nogenlunde sikkerhed kan benævne bogstaverne i alfabetet – det kan fx være deltagere med begrænset skolemæssig baggrund i Danmark – har ringe forudsætninger for at profitere af FVU-læsning, og det skal derfor overvejes, om enten et tilbud om FVU-start eller udredning for ordblindhed vil være mere hensigtsmæssigt.</p> <p>Bogstavkendskabet kan undersøges både ved at lade deltageren benævne bogstaver, som testlederen udpeger, og ved at lade deltageren udpege bogstaver, som testlederen benævner. Ved deltagere med dansk som andetsprog bør man i vurderingen se bort fra eventuelle udtale- eller lydskelnevanskeligheder på dansk.</p>

3.1 Stavning

Sikker og flydende stavning af enkeltord har betydning for deltagerens skriveproces og tilegnelse af gode skrivefærdigheder. Hvis stavning lægger beslag på for stor en del af skribentens opmærksomhed, fjerner det fokus fra andre dele af skriveprocessen. Gode stavfærdigheder bidrager derimod til, at skribenten kan formulere sig mere flydende med opmærksomhed rettet mod fx planlægning og formulering af sætninger.

Gode stavere udnytter flere forskellige strategier, der tilsammen matcher principperne, som ligger bag stavemønstrene i danske ord. Sikker stavning beror fx på, at man kan udnytte skriftens fonematiske princip, det vil sige følge faste lyd-bogstavmønstre i dansk ortografi, både i lydnære ord som fx *pedal* og på mere avanceret niveau som fx *snegl* (og ikke **snajl*). Dernæst må stav-

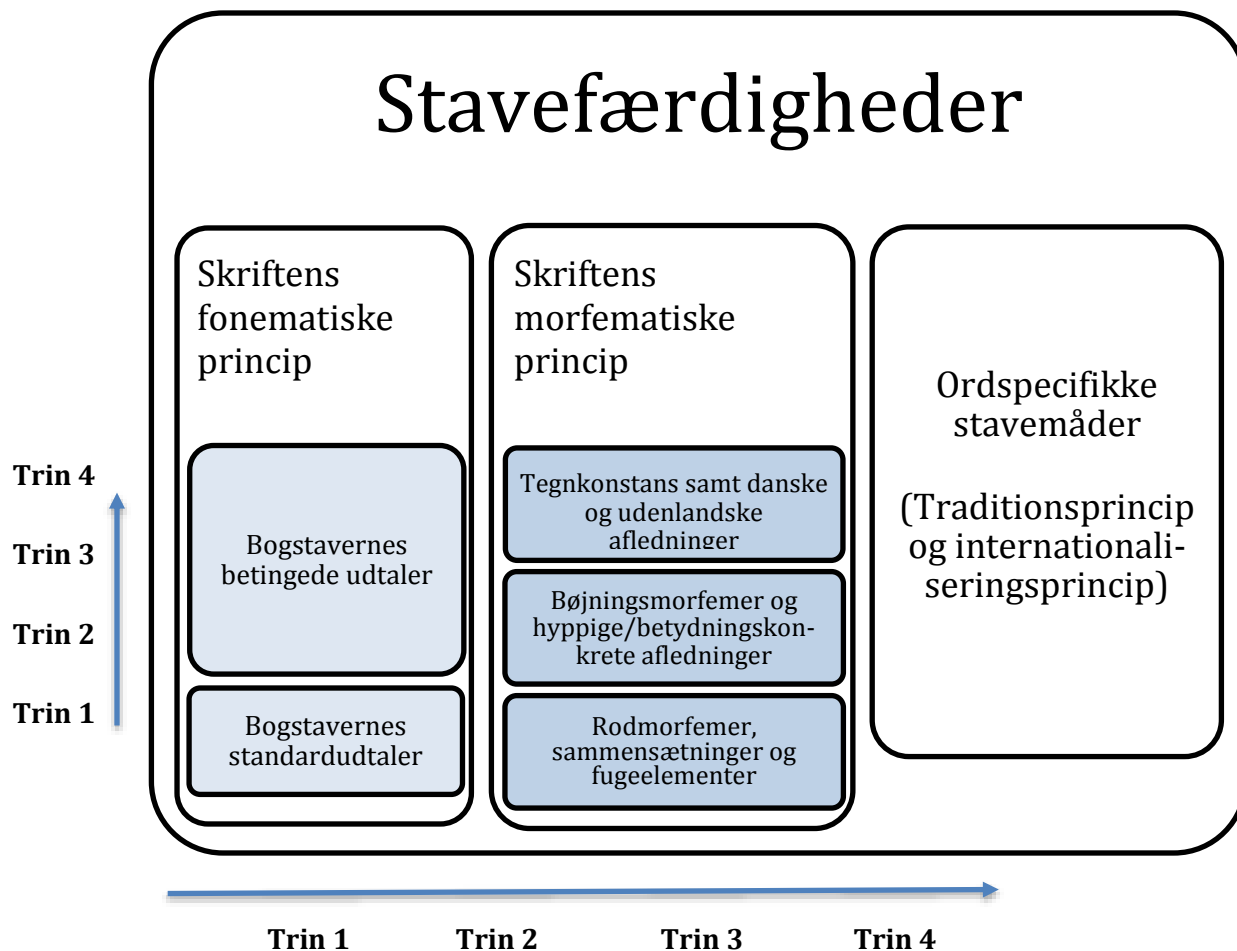
eren kunne udnytte skriftens morfematiske princip, det vil sige udnytte sit kendskab til stavemåden af de enkelte morfemer (betydningsdele) i et ord. Det er fx nødvendigt i ordet *hvidt*, hvor stavemåden 'dt' (og ikke bare 't') for /d/ forklares af ordets morfologiske struktur: *hvid* (rodform) + *t* (bøjningsmorfem). Endelig skal læseren være fortrolig med forskellige ordspecifikke stavemåder betinget af ordets særlige historik og oprindelse, fx *at google* (og ikke **gukle*).

Figur 2. Stavning er en væsentlig delfærdighed i skrivning. Stavning knytter sig til delkomponenten 'formulering', som kan oversættes til det at omsætte tanker til skrevne ord. Formulering indebærer både færdigheder på ordniveau (stavning), sætningsniveau (syntaks) og afsnits-/tekstniveau (kohæsion). Stavning kan atter inddeles i forskellige delfærdigheder: at kunne udnytte lydige og morfologiske stavemønstre og at kende til ordspecifikke stavemåder.

Staveundervisning er et kerneelement i faget FVU-læsning. Staveundervisningen trækker på de målsætninger og metoder, der er grupperet under færdighedsområderne *ordkendskab*, *orddannelse* og *lydfølger* i fagets læreplaner og i undervisningsvejledningen. For hvert FVU-trin udpeger læreplaner og undervisningsvejledning, hvilke skriftprincipper deltagerne skal arbejde med. Progressionen i stavefærdighed fra trin 1 til 4 afspejler en normal staveudvikling og således også en hensigtsmæssig progression hos FVU-målgruppen, se figur 3.

På trin 1 er det et mål, at deltageren skal kunne udnytte basale fonematiske og morfematiske stavestrategier. På trin 2 og fremefter arbejdes med stadig mere avancerede stavestrategier, herunder også viden om ordspecifikke stavemåder, fx betinget af ordenes oprindelse i fremmede sprog.

Figur 3. Den vandrette pil viser, hvordan hovedfokus skifter fra trin til trin. Den lodrette pil viser mere specifikke trinforskelle inden for de enkelte skriftprincipper.

Som figuren illustrerer, har lydbaserede stavestrategier, det vil sige, at deltageren lærer at udnytte skriftens fonematiske princip, større vægt på trin 1 end betydningsbaserede strategier (skriftens morfematiske princip). På trin 2 har begge typer af strategier lige stor vægt, og på trin 3 og 4 dominerer morfematiske strategier, dog uden at fonematiske strategier på noget tidspunkt mister relevans. På trin 1 og 2 arbejdes med begyndende opmærksomhed på ordspecifikke stavemåder i hyppigt forekommende hverdagsord, herunder – og særligt på trin 2 – hverdagsord af engelsk oprindelse som fx *job* og *google*. På trin 3 og 4 får ordspecifikke stavemønstre, der afspejler traditionelle og internationale stavemåder med påvirkning fra både tysk, fransk, græsk, engelsk med flere, gradvist større vægt.

Ud over deltagerens egne udsagn om oplevede stavevanskeligheder i hverdagen (bilag 1), baserer vurderingen af deltagerens stavefærdigheder sig på resultatet fra testen *Hverdagsstavning for voksne* (bilag 3). Testen består af to staveprøver: ‘Basal staveprøve’ og ‘Ortografisk staveprøve’. Hvis deltagerens resultat på deltest 3 i VLV-2 peger i retning af indplacering på trin 1 (dvs.

under 16, se mere i 3.1.1), vælges ‘Basal staveprøve’. Alternativt vælges ‘Ortografisk staveprøve’. Skulle deltageren mod forventning vise sig at klare ‘Basal staveprøve’ uden problemer, må man supplere med ‘Ortografisk staveprøve’. Er man omvendt startet med ‘Ortografisk staveprøve’, der viser sig at være helt umulig for deltageren at klare, kan man stoppe prøven og gennemføre ‘Basal staveprøve’ i stedet. Se mere under opmærksomhedspunkter nedenfor.

3.1.1 Basal staveprøve

Basal staveprøve (se bilag 3) afdækker, om deltageren kan anvende en lydbaseret stavestrategi på grundlæggende niveau. Det er naturligvis muligt at stave nogle af ordene, helt eller delvist, ved at trække på andre strategier, fx ved at deltageren genkalder morfologiske eller større ortografiske repræsentationer i hukommelsen. Men diktatens prøveord *kan* staves alene med anvendelse af en lydbaseret strategi på forholdsvis basalt niveau.

Basal staveprøve er udformet som en diktat, hvor deltageren skriver alle ord, selvom kun 20 lydnære målord indgår i optællingen. Det er væsentligt, at prøven afvikles på denne måde, da vurderingen hviler på dette grundlag. Selve trinplaceringen sker på basis af optælling af korrekt stavede ord blandt de 20 lydnære målord. En kvalitativ vurdering af deltagerens stavefærdigheder kan inddrage alle korrekt og forkert stavede ord i hele teksten og kan være et væsentligt supplement for undervisningstilrettelæggelsen.

‘Lydnær’ dækker over, at ordene kan staves umiddelbart ved at koble ordets enkelte fonemer med et basiskendskab til bogstavlyd (det gælder for diktatprøvens helt lydrette målord) og i nogle tilfælde også ved at inddrage kendskab til forudsigelige, hyppigt forekommende og lydnære stavemønstre. I Basal staveprøve drejer det sig om:

- /ə/ der staves ‘e’ i tryksvag stavelse, fx ‘kørte’ og ‘næseblod’, og den ‘r’-påvirkede variant [ʌ] i fx ‘huskerr’,
- /b d g/ der staves med ‘p, t, k’ stavelsesfinalt og efter /s/, fx ‘sentt’ og ‘skadestuen’,
- de bløde varianter af /d/, /t/ og /v/ i fx ‘gledd’, ‘kørte’ og ‘prøve’.

Til brug for trinplaceringen bruges følgende skala.

Basal staveprøve	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4	FVU-læsning ikke relevant?
	(0-12) 13-18	19-20			<p>Ved meget lave scorer på 12 korrekte eller derunder må det overvejes, om deltageren skal testes yderligere for ordblindhed, særligt hvis resultatet er sammenfaldende med en beskeden score på deltest 3 i VLV-2 (fx 12 eller derunder). Er man i tvivl, anbefales det at henvise til en test for ordblindhed.</p> <p>En lav score kan også være resultat af et usikkert dansk ordforråd. Ved en score på 12 korrekte eller derunder, som vurderes primært at have årsag i lavt ordforråd, bør det overvejes, om deltageren er i målgruppen for FVU-læsning eller snarere FVU-start eller danskuddannelse.</p> <p>Man <i>kan</i> sagtens være i målgruppen for trin 1 med en score på 12 eller derunder. Det bør blot overvejes grundigt ud fra en helhedsbetragtning, herunder en kvalitativ vurdering af stavefejlene (synes de fx at afspejle et mangelfuldt ordforråd?) og et perspektiv på de øvrige testresultater og baggrundsoplysninger.</p>

Basal staveprøve kan ikke bruges til at differentiere mellem trinplacering på trin 2-4. Det skyldes, at prøven egentlig blot skelner mellem færdigheder *på* eller *over* trin 1-niveau. Til at fastslå trinplacering over trin 1 anvendes Ortografisk staveprøve.

I praksis kan man gå direkte til Ortografisk staveprøve, hvis man ud fra øvrige testresultater og baggrundsoplysninger må formode, at deltageren skal placeres på trin 2 eller højere. En indikation kan fx være et resultat på 16 eller derover på deltest 3 i VLV-2. Deltagere som på baggrund af Basal staveprøve og øvrige testresultater og baggrundsoplysninger kan placeres på trin 1, behøver ikke gennemføre Ortografisk staveprøve, selvom det selvfølgelig er en mulighed, hvis gennemførelse af begge test kan kvalificere undervisningsstedets holddannelse eller lærerens undervisningsdifferentiering, eller hvis andre pædagogiske hensyn taler for det.

3.1.2 Ortografisk staveprøve

Ortografisk staveprøve (se bilag 3) afdækker deltagerens stavning inden for tre områder:

- Udnyttelse af skriftens fonematiske princip på mere avanceret niveau, det vil sige, om deltageren mestrer lyd-bogstavkoblinger betinget af den omgivende stavelses- og bogstavkontekst. Det gælder fx dobbelt-t i *støtte*, som kan forudsiges af den korte vokal i ordets første betonedede stavelse.
- Udnyttelse af skriftens morfematiske princip, det vil sige om deltageren mestrer stavemønstre, hvor staveren er nødt til at inddrage morfologisk (og syntaktisk) viden. Det gælder fx stavning af *hovedet* ['ho:əð].
- Kendskab til stavemønstre, der kun er repræsentative for et mindre antal låneord fra primært engelsk og fransk, i Ortografisk staveprøve kaldet 'etymologiske stavemønstre'. Det gælder fx ord som *balancen*, hvor '-ance' repræsenterer **angse*, eller *kontrollere*, hvor dobbelt-l karambolerer med hovedreglen, om at konsonanter ikke fordobles efter kort vokal i ubetonede stavelser.

Ortografisk staveprøve er udformet som en diktat, hvor deltageren skriver alle ord. Det er væsentligt, at prøven afvikles på denne måde, da vurderingen hviler på dette grundlag. Selve trinplaceringen sker på basis af optælling af antal korrekt stavede ord blandt 60 udvalgte målord fra teksten. I en kvalitativ vurdering af deltagerens stavefærdigheder, fx med henblik på undervisningstilrettelæggelse, kan alle korrekt og forkert stavede ord i teksten inddrages. Man kan også få indblik i deltagerens stavestrategier, når deltageren skal stave ord, som vedkommende muligvis ikke kender godt (typisk ord fra listen af etymologisk betingede stavemønstre). De 60 målord fordeler sig med 20 målord i hver af de tre ovenstående grupper af stavemønstre.

Til brug for trinplaceringen bruges følgende skala:

Ortografisk staveprøve	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4	FVU-læsning ikke relevant?
	Op til 21	22-37	38-49	50-60	Alle, der gennemfører diktatprøven, vil i sagens natur placere sig inden for minimum- og maksimumscorene 0 og 60. Det betyder dog ikke, at alle, der gennemfører testen, på den baggrund er i målgruppen for FVU-læsning. Det bør fx ved meget høje scorer tæt på 60 korrekte overvejes, om deltageren – også i lyset af øvrige testresultater og baggrundsoplysninger – samlet set har for gode forudsætninger til at kunne visiteres til FVU-læsning med forventning om et relevant udbytte.

3.1.3 Opmærksomhedspunkter

I første omgang baserer trinplaceringen sig på et kvantitativt kriterium. Antallet af korrekt stavede målord indikerer den anbefalede trinplacering. Den tilgang er begrundet i de data, som fremkom ved afprøvning af testen (Arnbak & Borstrøm 2001a). Testdeltagere i FVU-målgruppen staver markant flere ord korrekt med lydfølgebetingede stavemønstre end ord med stavemønstre, der forudsætter morfologisk viden, eller ord med specifikke stavemønstre betinget af indlån fra fremmede sprog. Ligeledes staver deltagerne markant flere ord korrekt med stavemønstre, der forudsætter morfologisk viden, end specifikke stavemønstre betinget af indlån fra fremmede sprog. Forskellene er signifikante, og de underbygger den udvikling af stavefærdigheder, som er illustreret i figur 3 ovenfor, og stemmer i øvrigt overens med den progression i tilegnelse af stavefærdigheder som staveforskning har kunnet dokumentere (se fx Ehri 2013, Elbro 2006, Elbro 2014).

I tillæg til en kvantitativ opgørelse kan det give god mening at se nærmere på specifikke fejlsvar, eftersom der kan være visse overlap af fejltyper mellem de tre grupper af målord. Fx vil fejlstavning af Møllegade med lille begyndelsesbogstav og/eller særskrivning (fx *mølle gade) fremstå som en morfemstridig fejl, selvom ordet optræder i gruppen af ord med lydfølgebetingede stavemønstre (/mølə/ → mølle) med benspændet 'dobbeltkonsonant'. Ligeledes kan en fejl i ord fra gruppen med morfologisk betingede stavemønstre vise sig ved nærmere eftersyn at være kontekstbetinget, fx drejede stavet **dræjede*. Sådanne efterrationaliseringer rykker som udgangspunkt ikke ved trinplaceringen, men kan give et mere nuanceret billede af deltagerens styrker og svagheder i stavning.

I praksis er det muligt at springe Basal staveprøve over og kun anvende Ortografisk staveprøve, hvis man ud fra indikationer på de øvrige test og baggrundsoplysningerne om deltageren får formodning om, at vedkommende kan placeres på trin 2 eller derover. Skulle formodningen vise sig ikke at holde stik, fx hvis deltageren giver direkte udtryk for at være mere end almindeligt udfordret af staveprøvens sværhedsgrad eller tydeligvis kommer i markante vanskeligheder undervejs (fx giver helt op), kan man vælge at afbryde Ortografisk staveprøve og gennemføre Basal staveprøve i stedet. Det skal dog pointeres, at Ortografisk staveprøve er konstrueret, sådan at selv middelgode staver må føle sig udfordret. Det er med fuldt overlæg, at testen indeholder målord, som kun få deltagere kan stave rigtigt, ligesom den også indeholder lette staveord, som selv utrænede staver typisk kan stave. På den baggrund er der ikke belæg for at stoppe testen, blot fordi deltageren synes, at den i dele eller som helhed er svær. Man bør kun skifte til Basal staveprøve i tilfælde, hvor det synes meningsløst at fortsætte med Ortografisk staveprøve, fordi deltageren går i stå, fuldstændig mister motivationen eller koncentrationen, eller staver så usikkert, at det fint kan anskueliggøres med Basal staveprøve.

Det må bero på en konkret vurdering, om og hvordan et eventuelt testskift foretages. Nogle vil opleve et nederlag ved at skulle stoppe en test, som de kun er nået halvvejs igennem. Andre vil

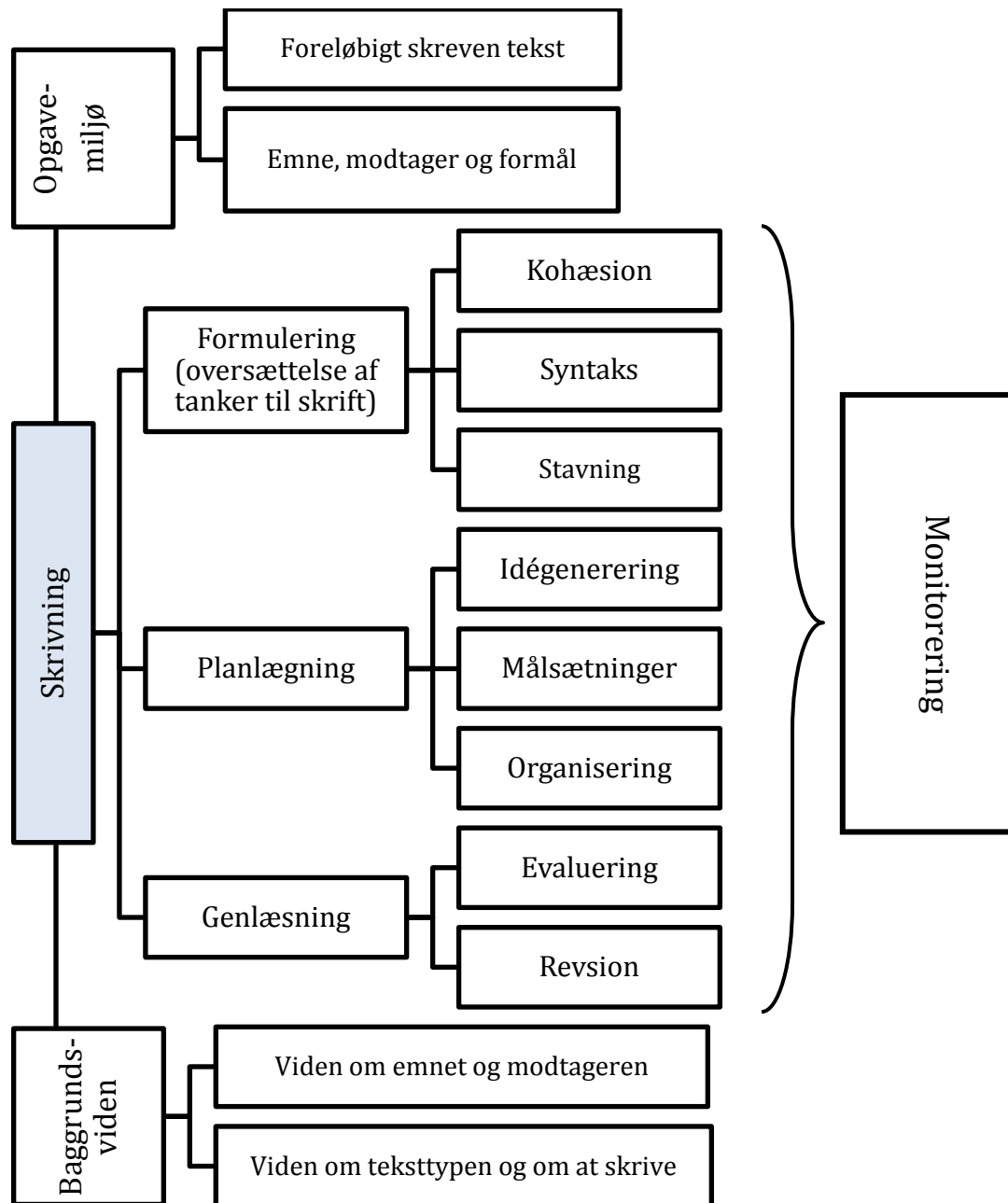
være lettede. Det vil under alle omstændigheder være en god idé at være anerkendende og tilkendegive, at man godt kan se, at testen virker vanskelig.

3.2 Skrivning

Flere undersøgelser sandsynliggør, at skrivekravene i samfundet er høje, også i jobfunktioner, der ikke forudsætter højere uddannelsesniveau (EVA 2017, Gellert 2007, Mploy 2018). Kravene varierer i forskellige jobfunktioner, men generelt set har skrivekravene været stigende på tværs af professionsområder i de seneste årtier. Særligt skriftlig dokumentation fylder stadig mere på arbejdspladserne, og de fleste kurser og uddannelser forudsætter skriftlige færdigheder. Det er fx en vigtig kompetence i forbindelse med tilegnelse af ny viden, at man kan anvende skrivning til at fastholde og udvide sin forståelse af det, man læser og hører.

Megen kommunikation med det offentlige, fx sundhedsvæsnet eller daginstitutioner foregår også skriftligt. Nogle skriveopgaver består i simpel afkrydsning eller skrivning af korte sætninger, mens andre består i langt mere udfoldet tekst. Der findes både tekstbehandlingsprogrammer, ordforslagsprogrammer, stavekontroller og dikteringsmuligheder, der kan støtte skribenten, men brug af sådanne støttende programmer kræver i forskelligt omfang både grundlæggende stave- og formuleringsfærdigheder, genrekendskab, tekniske færdigheder og læsefærdigheder.

Voksne har i deres hverdag brug for at skrive alt fra sms'er, indkøbssedler og lognotater til længere referater, korrespondancer, rapporter, kommentarer, partsindlæg, ansøgninger med videre. Skrivning kræver i varierende grad, at deltageren er i stand til at identificere modtageren af sin tekst og tilpasse form og indhold efter tekstformål og modtager, således at budskabet når klart frem. En god skriveproces er desuden karakteriseret ved, at skribenten kan skrive udkast og revidere teksten på såvel højere som lavere tekstniveauer ud fra specifikke kvalitetskriterier betinget af emne, modtager, teksttype med videre. God skrivefærdighed kræver også et relativt flydende sprog og gode stavefærdigheder. Midterdelen af figur 4 skitserer de delprocesser, som erfarne skribenter benytter i samspil og løbende overvåger, imens de skriver. Øverst og nederst i figuren fremgår vigtige kontekstfaktorer, opgavemiljø og baggrundsviden, der øver indflydelse på skrivningens delprocesser.

Figur 4. Delprocesser i gode skribenters skrivning. Efter Aarup & Gandil 2016 (med inspiration fra Flower & Hayes 1981).

De fire trin i FVU-læsning orienterer sig efter følgende skrivekompetenceniveauer:

Trin 1

Mange deltagere overlader skriveopgaver i hjemmet og på jobbet til andre, eller får hjælp til dem. Andre skriver jævnligt, men kun til personligt brug. Det kan være indkøbsseddel, kalender-notater og så videre. Hvis de en enkelt gang skriver til andre, bliver det ofte i et meget kortfattet, usammenhængende eller unuanceret sprog.

Trin 2 og 3

Der er en glidende overgang mellem skrivning til personligt brug og skrivning til andre, og for utrænede skribenter vil denne overgang ikke give anledning til ændret skrivemåde. Deres tekster minder om nedskrevet talesprog. De målretter ikke skrivningen til en bestemt modtager(-gruppe), og de får ikke tydeliggjort deres budskab. Den usystematiske skrivning viser sig ved, at de skriver til andre, som de ville skrive til sig selv. Trin 3-deltagere, der for manges vedkommende har rimelig god hverdagsskrivning, kan føle sig overvældede over og have svært ved at honorere de særlige krav, der stilles til formidlende skrivning (beretning, kommentar, instruktion, argumentation med videre).

Trin 4

Deltagerne har utilstrækkeligt kendskab til særlige krav, der stilles til fagligt formidlende tekster og anden kompleks sagprosa, og de har svært ved at gennemføre et langstrakt skriveforløb, som fx udformning af projektarbejde eller rapporter med elementer af redegørelser, definitioner, sammenligninger, diskussioner og så videre.

Ud over deltagerens egne udsagn om skrivevaner og selvoplevede skrivevanskeligheder i hverdagen (se bilag 1), baserer vurderingen af deltagerens skrivefærdigheder sig på resultatet fra testen *Hverdagsskrivning for voksne* (bilag 4), samt hvad der kan udledes af de observationer, som testlederen gør sig i forbindelse med afdækningen.

3.2.1 Hverdagsskrivning for voksne

Til afdækning af deltagerens skriftlige fremstilling anbefales afdækningsmaterialet *Hverdagsskrivning for voksne* (baseret på Borstrøm & Arnbak 2002 og Juul 2016) – se bilag 4.

Skriveopgaven består i udformning af en uformel e-mail og afdækker, om den voksne er i stand til at kommunikere et bekendt indhold i et almindeligt hverdagsprog på skrift. Testen giver grundlag for at vurdere, hvordan eller hvorvidt deltageren

- kommunikerer et hændelsesforløb (et trafikuheld): *handlingselementer*,
- tænker sin modtager ind: *funktionalitet*,
- skriver i en form, der ikke forstyrrer læseren: *form, stil og tegnsætning*,
- staver på en måde, der ikke forstyrrer læseren: *retstavning*,
- forfatter en tekst, der fungerer som et samlet hele: *helhedsvurdering*.⁷

⁷ Elementerne Retstavning og Helhedsvurdering indgår ikke i den samlede pointtildeling. De giver imidlertid testtageren et indblik i deltagerens overordnede udgangspunkt, som kan være til gavn i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Vurderingskriterierne og -metoden udfoldes nærmere i bilag 4. Det er vigtigt, at afdækningen følger bilagets retningslinjer for at sikre en så vidt muligt ensartet vurdering og trinplacering.

Til brug for trinplaceringen bruges følgende skala.

Hverdags-skrivning for voksne	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4	FVU-læsning ikke relevant?
	6-15	16-21	22-27	28-32	<p>Alle, der gennemfører skriveprøven, vil i sagens natur placere sig inden for minimum- og maksimumscorerne 0 og 32. Det betyder dog ikke, at alle, der gennemfører testen, på den baggrund er i målgruppen for FVU-læsning. Det bør fx ved meget høje scorer tæt på 32 overvejes, om deltageren – også i lyset af øvrige testresultater og baggrundsoplysninger – samlet set har for gode forudsætninger til at kunne visiteres til FVU-læsning med forventning om et relevant udbytte.</p> <p>Deltagere, der opnår en lav score primært forårsaget af ringe dansk syntaks, misvisende ordvalg og usikker stavning på grund af dansk som andetsprog, er måske ikke i målgruppen for skriveundervisning på FVU-niveau. Det kan fx være deltagere med mere avancerede skrivefærdigheder erhvervet på et andet sprog, fx fra videregående uddannelse.</p> <p>Deltagere med resultater under seks point vurderes at have så ringe skrivefærdigheder, at det må overvejes, om de – også i lyset af øvrige testresultater og baggrundsoplysninger – har for svage forudsætninger for at kunne profitere af FVU-læsning. Man <i>kan</i> godt være i målgruppen for trin 1 med en score på under seks, men det bør være et opmærksomhedspunkt, at resultatet er meget lavt.</p>

3.2.2 Opmærksomhedspunkter

Man må være opmærksom på, at testresultatet ikke giver oplysninger om, hvorvidt deltageren benytter sig af hensigtsmæssige skrivestrategier, såsom at skrive *tekstudkast*, *brainstorme* eller at *revidere* teksten målstyret. Man ved heller ikke, med hvor stort besvær den foreliggende tekst er produceret, med mindre det kan iagttages undervejs, eller deltageren siger noget om det. Ellers må man spørge ind til det i den efterfølgende undervisning.

Deltagere, der har brug for at skrive mere avancerede tekster, kan godt være udfordrede i hverdagen, selvom de har klaret testen af hverdagsskrivning med et godt resultat, fx svarende til trin

3 eller 4. *Hverdagsskrivning for voksne* stiller ikke deltageren over for krav forbundet med fx at udarbejde forklaringer, instruktioner, evalueringer og faglige diskussioner af større omfang. Det er på den baggrund altid relevant at sammenholde testresultatet med deltagerens egne oplysninger om skrivning i hverdagen (jf. interviewguiden i bilag 1):

- Hvilke skrivekrav er deltageren omgivet af?
- Hvor og hvornår oplever deltageren utilstrækkelige færdigheder?

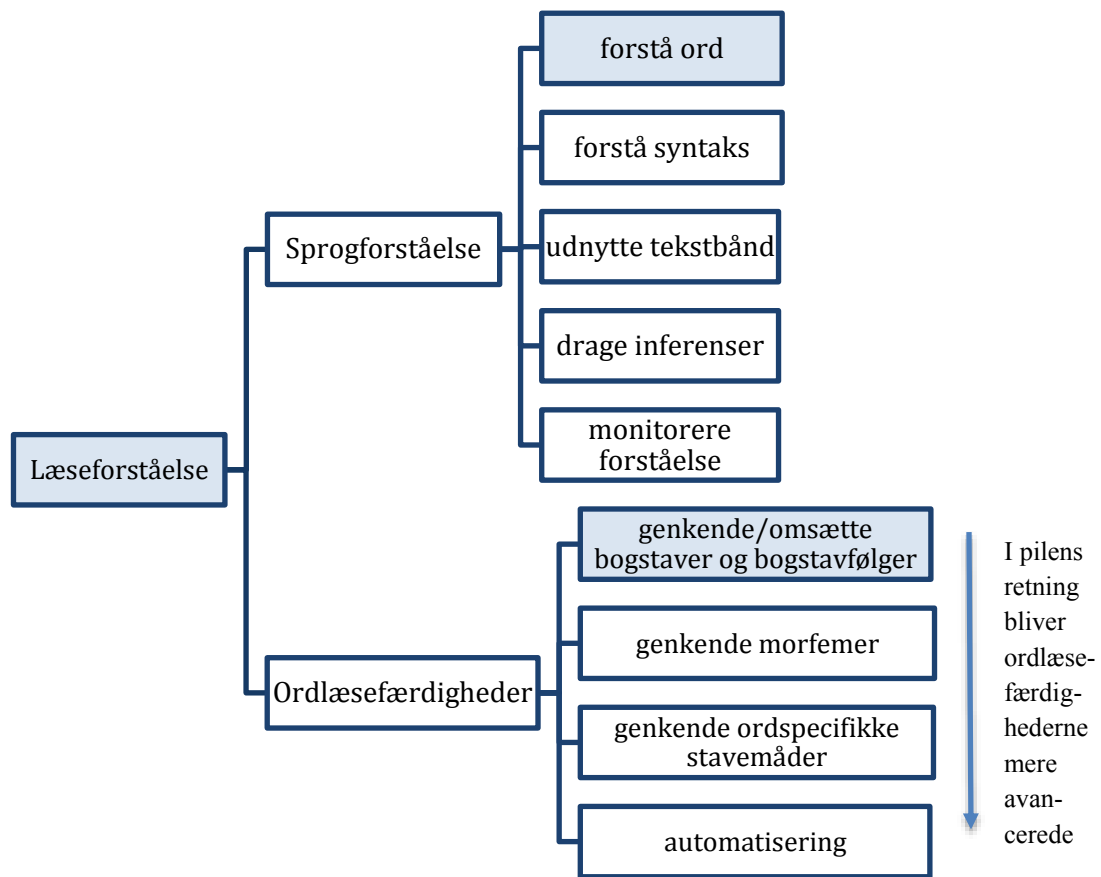
Endelig må man være opmærksom på, at deltageren måske havde vanskeligheder med at overskue opgaveoplægget, der både rummer et mundtligt, et skriftligt og et visuelt opgaveforlæg. Hvis man mener, at deltageren har haft påfaldende svært ved at overskue opgaven, kan man notere, at deltagerens skrivefærdigheder potentielt kan være bedre.

Hvis deltageren helt går i stå eller slet ikke kan komme i gang, kan man overveje at stille en alternativ skriveopgave, der imidlertid er i et format, så de vurderingskriterier, der indgår i testen *Hverdagsskrivning for voksne*, er dækket så godt som muligt.

Opgaven kan gennemføres med eller uden brug af tekstbehandlingsprogram, afhængigt af deltagerens it-færdigheder. Hvis der bruges stavestøttende teknologi, som dels kan hjælpe med stavning, dels kan hjælpe med ordforslag, må det tages med i vurderingen af det endelige produkt. Vær opmærksom på, at brugen af læse- skriveteknologi kan føre til større fokus på stavning hos deltageren og mindre fokus på øvrige elementer.

3.3 Læsning

God læseforståelse hviler på en række delfærdigheder (se figur 5) og på gode læsestrategier. De to overordnede komponenter i læsning er sprogforståelse og ordlæsefærdigheder (afkodning). I VLV-2 indgår et mål for samlet læseforståelse (tekstforståelse), et udvalgt mål for sprogforståelse (ordforråd; at forstå ord) samt et udvalgt mål for ordlæsefærdigheder (afkodning baseret på lydaserede ordlæsefærdigheder; at genkende/omsætte bogstaver og bogstavfølger). De to udvalgte mål kan hver for sig bidrage til at kaste lys over, hvad der forårsager et eventuelt ringe udbytte af tekstlæsningen.

Figur 5. Delkomponenter i læsning. Efter Elbro 2014 med inspiration fra Scarborough 2001. De farvemærkede kasser er dem, som VLV-2 specifikt afdækker.

Gode læsefærdigheder spiller en rolle i forhold til at klare sig godt i hverdagen, både i job, fritid og uddannelse. Ud over at VLV-2 afdækker, om FVU-læsning er et relevant tilbud, får testlederen indblik i deltagerens faktiske læsefærdigheder. Men hvorvidt eventuelle ringe læsefærdigheder faktisk spiller en rolle, beror som udgangspunkt på deltagerens egen vurdering, der som oftest hænger sammen med de skriftsproglige krav, deltageren står over for.

Til trinplaceringen bruges to af VLV-2's mål for læsefærdighed: læseforståelse og omsætning af bogstaver og bogstavfølger. I VLV-2 hedder testen af læseforståelse *Hvilket ord passer bedst?* og testen af omsætning af bogstaver og bogstavfølger *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* Resultatet af VLV-2's tredje deltest *Hvilket billede passer til ordet?*, som er en ordforrådtest, indgår ikke i trinplaceringen, men det kan inddrages i forhold til holddannelse og prioritering af undervisningsindhold på det givne trin, som deltageren visiteres til.

3.3.1 Lydbaserede ordlæsefærdigheder

I læsning (og stavning) af *enkeltord* trækker læseren på en vifte af strategier. Når et ord optræder i en kontekst, kan læseren udnytte de ydre ledetråde og således trække på semantiske, syntaktiske og pragmatiske sammenhænge. Læses ordet *biblioteket* i en sætning som *hun afleverede bogen på biblioteket*, kan læseren kæde *bogen*, *afleverede* og *biblioteket* sammen. Desuden vil læseren oftest – ud af en større kontekst – kunne udlede, hvorfor informationen gives. Læses ord ude af kontekst, vil læseren (kun) kunne udnytte de indre ledetråde, som fx sammenhængene mellem bogstaver eller bogstavfølger og lyd eller lydfølger: *h-u-n* og *b-i-b-l-i-o-t-e-k-e-t*, større lydenheder, fx stavelser: *bib-li-o-tek-et*, rim-dele: *b-og*, eller ordets betydningsdele (morfemer): *biblio-tek-s-bog*, *af-lever-ede*. Endelig kan ordet genkendes *umiddelbart*, det vil sige automatisk, uden at læseren bruger mærkbar energi på ordlæsningen.

Ringelæsefærdigheder har betydning for den samlede læseforståelse. Mange undersøgelser har dokumenteret en sammenhæng mellem læsning af enkeltord og generel læsefærdighed, og undersøgelser af sammenhængen mellem læsefærdigheder og selvrapporterede læsevanskeligheder har vist, at voksne med *utilstrækkelige grundlæggende* ordlæsefærdigheder også vurderer deres generelle læsefærdighed som utilstrækkelig.

Ved trinplaceringen i FVU-læsning tages udgangspunkt i det mest basale niveau af ordlæsefærdigheder, det vil sige lydbaseret ordlæsning, som er afgørende for tilegnelsen af sikre ordlæsefærdigheder på mere avancerede niveauer, se figur 5. Tilegnelsen af avancerede ordlæsestrategier er nødvendig for at opnå en funktionel læsehastighed og et acceptabelt udbytte af læsetekster i hverdagen.

3.3.2 Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?

Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?, som er den tredje og sidste deltest i VLV-2, afdækker deltagerens udnyttelse af skriftens fonematiske princip i læsning gennem identifikation af forkert, men lydbevarende, stavede ord (pseudohomofoner). Opgaven kan kun løses ved at sætte en passende lyd til hvert bogstav i ordene. Deltageren vælger således ét af fire ord i en række, der lyder som et rigtigt ord, fx *syb* / *san* / *læl* / *syf*, hvor kun *san* lyder som et rigtigt ord (*sand*) – og dermed er det rigtige svar.

Til brug for trinplaceringen bruges følgende skala.

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4	FVU-læsning ikke relevant?
VLV-2, deltest 3 Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?	(0-10) 11-15	16-38			<p>Resultater på 10 korrekte eller derunder er som regel en indikation på ordblindhed, og deltagere med så lave resultater bør henvises til videre afdækning af ordblindhed.</p> <p>Såfremt der i baggrundsoplysningerne om deltageren eller de øvrige testresultater er <i>indikationer på ordblindhed</i>, kan man også overveje at henviser til videre afdækning ved resultater, som ligger højere end 10, men stadigvæk må betegnes som forholdsvis beskedne, fx op mod 15 korrekte. Som udgangspunkt er det bedre at undersøge for ordblindhed ved begrundet mistanke herom, end ikke at gøre det.</p> <p>Se mere under opmærksomhedspunkter og yderligere udredning nedenfor med hensyn til deltagere med dansk som andetsprog.</p>

Et resultat under 16 rigtige kan i øvrigt bruges som indikation på, at man bør vælge Basal staveprøve frem for Ortografisk staveprøve ved afdækning af stavefærdigheder (se afsnit 3.1).

3.3.3 Opmærksomhedspunkter

Med et resultat på 10 korrekte opgaver eller derunder bør deltageren ifølge vejledningen til VLV-2 henvises til en test for ordblindhed (*Ordblindetesten* eller *Dynamisk Ordblindetest* ved ringe danskfærdigheder). Hvis andre informationer indikerer ordblindhed, kan man dog være opmærksom på, at selv resultater op mod 15 rigtigt læste ord er mulige hos voksne med ordblindhed. Den lave tærskel på 10 korrekte i vejledningen til VLV-2 er sat, fordi den gør det meget sandsynligt, at de deltagere, man henviser til en ordblindetest, faktisk er ordblinde. Og som sådan er 10 som grænseværdi et fagligt velbegrundet pejlemærke. Man skal blot være opmærksom på, at resultater mellem 11 og op omkring 15 ikke udelukker ordblindhed som en mulig årsagsforklaring på utilstrækkelige skriftsproglige færdigheder, og at man altid ved deltagere med en trin 1-profil bør være opmærksom på ordblindeindikatorer, jf. *Vejledning om visitation til ordblindeundervisning for voksne*.

Testen er ordforrådsafhængig, idet deltageren skal have målordet, fx *sand*, i sit ordforråd for at kunne vælge det som det rigtige. Desuden skal deltageren kunne aktivere de relevante ord (deres lyd og betydning) forholdsvis hurtigt fra hukommelsen, idet der kun er fem minutter til rådighed

til de 38 opgaver. For deltagere med et andet bedste sprog end dansk kan en lav score i ordlæsning derfor skyldes et begrænset eller usikkert ordforråd snarere end ordblindhed. Det vil typisk være hos deltagere med dansk som andetsprog i kombination med ingen eller kun kortere skolegang i Danmark og begrænset brug af dansk i hverdagen, at man skal være varsom med at fortolke en lav score som mulige ordblindvanskeligheder.

Man skal dog stadig være opmærksom på, at der blandt deltagere med dansk som andetsprog vil være nogle, som faktisk *er* ordblinde. Det kan fx være en indikation på ordblindhed, hvis en deltager med dansk som andetsprog har oplevet vanskeligheder med at tilegne sig læse- og stavefærdigheder på sit modersmål eller på det sprog, som deltageren har lært at læse, eller hvis deltageren har haft meget langsom skriftsproglig progression i eventuel danskuddannelse. Ved tvivlstilfælde skal man henvise til en ordblindetest.

Et resultat på 16 eller derover på deltest 2 *Hvilket billede passer til ordet?* er som regel en indikation på, at deltagerens ordforråd er tilstrækkeligt veludviklet til, at man kan fæste lid til resultatet på deltest 3 (dvs. at resultater på 10 eller derunder bør føre til udredning for ordblindhed).

3.3.4 Yderligere udredning af lydbaserede ordlæsefærdigheder

Ved tvivl om gyldigheden af deltest 3 *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* fra VLV-2 på grund af indikationer på utilstrækkelige, dansksproglige færdigheder kan man anvende *Elbros ordlister* med 40 nonsensord, der er tilgængelige på [Center for Læseforsknings hjemmeside](#). Da nonsensordene ikke er rigtige ord, er denne afdækningsmetode mindre ordforrådsafhængig. Det er vigtigt, at testlederen er opmærksom på at skelne mellem fejludtaler – fx **lus* for *lys* på grund af usikkerhed på udtalen af danske vokalkvaliteter eller **span* for *spran* på grund af uvanthed med at artikulere konsonantklynger på førstesproget – og egentlige fejllæsninger. Særlige udtalefejl kan ikke tolkes som tegn på ordblindhed. Man skal desuden være opmærksom på, at testen ikke er afprøvet på deltagere med dansk som andetsprog, så man kan ikke uden videre sammenligne deltagerens resultater med de angivne standarder. Men man kan overordnet se efter meget tøvende oplæsning eller fejllæsninger, som ikke kan begrundes i udtalevanskeligheder.

Som alternativ til Elbros ordlister har Anna Gellert udviklet et sæt ordlister særligt møntet på FVU-deltagere med dansk som andetsprog, hvor man både kan anvende en liste med nonsensord (hvor ordmaterialet har simpel stavelsesstruktur) og en liste med rigtige ord (hvor ordmaterialet er hyppige hverdagsord). Listerne findes i bilag 8, hvor man også finder vejledning og retningslinjer. Som ved Elbros ordlister skal resultaterne fortolkes ud fra et overordnet kriterium, om at meget usikker og langsom højtlesning kan være et tegn på, at deltageren har vanskeligheder med at udnytte en lydbaseret ordlæsestrategi. Igen skal der tages forbehold for særlige udtalefejl, se ovenfor.

Ved mistanke om ordblindhed hos personer med mindre gode dansksproglige færdigheder og kort skolegang bør man henvise til *Dynamisk Ordblindetest* hos en udbyder af ordblindeundervisning.

3.3.5 Læseforståelse

En god test af læseforståelse bør trække på så mange relevante delfærdigheder i læsning som muligt, se fx figur 5. Til test af læseforståelse kan man i princippet bruge mange forskellige læseprøver, men da deltageren allerede har gennemført VLV-2 screeningen, anbefales det at bruge VLV-2, deltest 1. *Hvilket ord passer bedst?* som mål for deltagerens læseforståelse.

3.3.6 Hvilket ord passer bedst?

Hvilket ord passer bedst? afdækker deltagerens færdigheder i tekstlæsning (læseforståelse). Testen har ifølge vejledningen særligt fokus på forståelsen af betydningsmæssige sammenhænge mellem tekstdele (udnyttelse af tekstbånd og draging af følgeslutninger). Testen giver et billede af, hvor godt deltageren kan læse og forstå almindelige hverdagstekster. Deltageren har 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt af 42 opgaver.

Til brug for trinplacering bruges følgende skala.

	Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4	FVU-læsning som udgangspunkt ikke relevant
VLV-2, deltest 1 Hvilket ord passer bedst?	Op til 17	18-25	26-30		<p>Scorer mellem 31 og 42 er ifølge vejledningen til VLV-2 indikation på læsefærdigheder over det læsekompetenceniveau, som FVU-læsning sigter efter. Testdeltagere, der opnår et højt testresultat, kan således godt opleve at komme til kort over for læsekraft i hverdagen, men som udgangspunkt skal deres behov adresseres inden for andre rammer end FVU-læsning.</p> <p>Som ved de øvrige test skal man overveje relevansen af FVU-læsning ved meget lave resultater, som her kan være udslag af både langsom læsehastighed og usikker ordlæsning eller begrænset ordforråd og usikker sprogforståelse. Derfor vil et meget lavt resultat også gerne være forbundet med et lavt resultat på en eller begge af VLV-2's øvrige deltest: <i>Hvilket billede passer til ordet</i> (ordforråd) og <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord</i> (basale ordlæsefærdigheder). Er resultatet på en af disse deltest lavt, skal det, jf. vejledningen til VLV-2 overvejes, om FVU er det rette tilbud.</p>

3.3.7 Opmærksomhedspunkter

Det er vigtigt først at følge vejledningen til VLV-2. Med en score på 0-30 rigtige *kan* FVU-læsning være det rette tilbud, *med mindre* deltageren skønnes at være i målgruppen for andre tilbud, jf. resultaterne på screeningens øvrige deltest (se vejledningen til VLV-2).

Med resultatet fra tekstlæseprøven får vi ikke viden om årsagerne til et eventuelt ringe resultat, for selvom testen har fokus på at prøve betydningsmæssige sammenhænge mellem tekstdele, kan det være, at deltageren enten har fejllæst flere ord, eller ikke kendte dem. De to oplagte årsager undersøges således via VLV-2's øvrige deltests af henholdsvis lyd baserede ordlæsefærdigheder og ordforråd.

Hvis en deltager oplever læsevanskeligheder, men faktisk scorer højt i *Hvilket ord passer bedst?* kan det være, at deltageren har brug for at læse mere avancerede tekster end hverdagstekster, som testen prøver i. Det *kan* samtidig være en indikation på, at FVU-læsning ikke er det rette tilbud.

3.3.8 Videre afdækning af komponenter af læseforståelse

3.3.8.1 Ordkendskab

Et godt ordforråd er en væsentlig enkeltfaktor i sprogforståelse. Ordforråd er afdækket i VLV-2, deltest 2: *Hvilket billede passer til ordet?* Testen indgår ikke i trinplaceringen, men kan være et relevant pejlemærke for holddannelse og undervisningsindhold.

Testen afdækker dog først og fremmest deltagerens ordforråd i bredden. Vil man vide mere om deltagerens dybere ordkendskab, kan man danne sig et indtryk af dette ved at bede om definitioner eller forklaringer af ord, kategoriseringer af ord efter semantiske ligheder, hierarkisering af over- og underbegreber med videre. Der findes ikke en publiceret, velafprøvet manual til dette for voksne i FVU-målgruppen, men man kan finde inspiration hos Oakhill, Cain & Elbro (2015) samt Grønborg m.fl. (1993).

Man kan få indblik i deltagerens dybere kendskab til ord i undervisningen ved lejlighedsvis dialog om, hvor godt deltageren kender ord, som indgår i teksterne, som læses eller skrives undervejs i forløbet. Typisk vil man se efter deltagerens kendskab til ordets udtale, stavemåde, ordets generelle betydning og betydning i forskellige kontekster, dets synonyme eller antonymer, dets relation til andre ord, og om deltageren selv kan mobilisere ordet i relevante sammenhænge.

For deltagere med dansk som andetsprog og et resultat på VLV-2 deltest 2 *Hvilket billede passer til ordet?* i den lavere ende – eventuelt ledsaget af andre indikationer på et begrænset eller usikkert ordkendskab på dansk – kan man i særlige tilfælde vælge at supplere afdækningen med ordforrådsprøven, som findes i bilag 7. Et sådant valg kan fx være betinget af en opstået tvivl om, hvorvidt deltageren bør visiteres til FVU-start, FVU-læsning trin 1 eller begge dele, og hvor man for at styrke det faglige beslutningsgrundlag ønsker at støtte sig til flere indikatorer, inden man anbefaler det ene eller det andet i forhold til visitation og trinplacering. Selvfølgelig betyder det noget, hvor motiveret deltageren selv fremstår for at ville forbedre sine færdigheder. Men omvendt er det også en gennemgående pædagogisk tommelfingerregel i FVU, at man, med mindre nogle forhold taler for det modsatte, hellere bør trinplacere lavt (fx FVU-start) end højt (fx FVU-læsning trin 1), når man er i tvivl.

Ordforrådsprøven i bilag 7 hedder *Find det rigtige ord!* og er udviklet af Anna Gellert til en tidligere udgave af trinplaceringsvejledning. Den gengives i let bearbejdet form i bilag 7 med medfølgende instruktioner og vurderingskriterier. Deltagere, der placerer sig i kategori A og B, fremstår med et henholdsvis godt og opfaldende ordforråd sammenlignet med andre FVU-deltagere med dansk som andetsprog. Deltagere i kategori C, den laveste af de tre mulige kategorier, vurderes at have et relativt ringe ordforråd omkring eller under indgangsniveauet for FVU-læsning. VLV-2 er vejledende for visitation til FVU-læsning og som regel tilstrækkelig, men ved grænsetilfælde kan man vælge at supplere med bilag 7.

3.3.8.2 Andre komponenter i læseforståelse

Viden om deltagerens kendskab til syntaks, udnyttelse af tekstbånd, inferensdragnin, brug af læsestrategier mv. kan indgå som en del af underviserens observationer i undervisningen og i den både indledende og løbende dialog med deltagerne. Til inspiration kan man fx læne sig op ad retningslinjerne i Oakhill, Cain & Elbro 2015.

4. Formidling af trinplacering

Når resultatet af screeningen, testresultaterne i forbindelse med trinplaceringen og tilbuddet om undervisning skal formidles, er deltageren selv naturligvis den primære modtager. Men hertil kommer andre modtagere, fx uddannelseslederen, en kommende underviser eller den tilsynsførende.

Tilbud om undervisning og trinplacering skal være skriftligt dokumenteret, men man kan naturligvis overveje, hvilke dele der egner sig bedst til en mundtlig tilbagemelding og en skriftlig sammenfatning.

Den skriftlige dokumentation (test, resultater, sammenfatning) giver grundlag for at vende tilbage til begrundelserne for trinplacering og for at følge deltagerens skriftsproglige udvikling. Herudover kan deltageren lettere tage informationerne med sig, fx i forbindelse med flytning. Opbevaring af alle data skal i øvrigt følge gældende regler for opbevaring af persondata.

Referencer

- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2001a).** Hverdagsstavning – et materiale til afdækning af voksnes stavfærdigheder. En pilotafprøvning. UVM.
- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2001b).** Hverdagskrivning – et materiale til afdækning af voksnes skriftlige fremstilling. En pilotafprøvning. UVM.
- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2001c).** Brug af skriftsprog i hverdagen. UVM.
- Arnbak, E. & Borstrøm (2002a).** Hverdagsstavning for voksne. UVM.
- Arnbak, E. & Borstrøm (2002b).** Hverdagskrivning for voksne. UVM.
- Arnbak, E., Borstrøm, I. & Gellert, A. (2004).** Interviewguide. UVM.
- Asmussen, V. S. & Elbro, C. (2017).** VLV-2. Vejledende Læsetest for Voksne 2 – Teknisk rapport v. 2.1 Center for Læseforskning, Københavns Universitet og UVM.
- Borstrøm, I. (2004).** Casebeskrivelser: eksempler på trinplacering. UVM
- Danmarks Evalueringsinstitut (2017).** Virksomhedernes behov for basale færdigheder.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2016).** FVU og de svage læsere i Danmark – En kvantitativ analyse af deltagerne på trin 1 i læsning på Forberedende Voksenundervisning (FVU).
- Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog.** <https://uim.dk/publikationer/den-faelles-europaeiske-referenceramme-for-sprog>.
- Ehri, L. (2014).** “Orthographic Mapping in the Acquisition of Sight Word Reading, Spelling Memory and Vocabulary Learning” *Scientific Studies of Reading*, vol. 18, s. 5-21.
- Elbro, C. (2006).** Literacy acquisition in Danish: A deep orthography in cross-linguistic light. I: R.M. Joshi & P. G. Aaron (Eds.), *Handbook of orthography and literacy*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, s. 31–45.
- Elbro, C. (2014).** Læsning og læseundervisning. Hans Reitzels Forlag.
- EVA (2016).** FVU og de svage læsere i Danmark. En kvantitativ analyse af deltagerne på trin 1 i læsning på Forberedende Voksenundervisning (FVU). www.eva.dk
- EVA (2017).** Styrk voksnes vedholdenhed – inspiration til lærere www.eva.dk/voksen-efteruddannelse/styrk-voksnes-vedholdenhed-inspiration-laerere

FVU-bekendtgørelsen, BEK nr. 1796 af 27/12/2018. www.retsinformation.dk

Gellert, A. (2003a). FVU-læsning. Værktøjer til afdækning af tosprogede voksnes færdigheder og forudsætninger. UVM.

Gellert, A. (2003b). Find det rigtige ord! UVM.

Gellert, A. (2003c). Tosprogede voksnes afkodningsfærdigheder. UVM.

Gellert, A. (2003d). Tosprogede voksnes mundtlige dansksproglige forudsætninger. UVM.

Gellert, A. (2007). Forbedring af læse-, skrive- og IT-færdigheder for kortuddannede voksne: En nordisk forundersøgelse. København: Nordisk Ministerraad. TemaNord, No. 2007: 549.

Gellert, A. og Elbro, C. (2019). Rapport om undersøgelse af Vejledende Læsetest for Voksne (VLV-2) på FGU-målgruppen. UVM.

Grønberg, A, Lund, J, Steen Møller, O, Pedersen, H. (1993). Ordkendskabstesten. Specialpædagogisk forlag.

Juul, H. (2016). Supplement til prøven 'Hverdagsskrivning for voksne'. Dansk Audiologopædi, 52, vol. 1, s. 22-30.

Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (2013). Orientering om målgruppen for FVU. Hyrdebrev sendt til samtlige voksenuddannelsescentre.

Mploy (2018). Virksomhedernes behov for basale it-kompetencer inden for udvalgte fagområder. De Regionale Arbejdsmarkedsråd. <https://rar-bm.dk/media/9776/behov-for-it-kompetencer-inden-for-udvalgte-fagomraader-rapport.pdf>

Oakhill, J. Cain, K. & Elbro, C. (2015). Læseforståelse – indsigt og undervisning. Hans Reitzels Forlag.

Rosdahl, A. Fridberg, T., Jakobsen, V. og M. Jørgensen (2013). Færdigheder i læsning, regning og problemløsning med IT i Danmark. Hovedrapport, SFI-rapport 13:28, 2013.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet & Styrelsen for Rekruttering og Integration (2019). Orientering om målgrupper for FVU-læsning og danskuddannelse. Hyrdebrev sendt til samtlige voksenuddannelsescentre, sprogcentre og Kommunernes Landsforening.

UIM (2000). Visitation – vejledning om sprogcentrenes visitation til undervisning i dansk som andetsprog for voksne. <https://uim.dk/publikationer/visitation>

UVM (2004). Vejledning til trinplacering. Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling. 2. udgave.

Aarup, J. & Gandil, T. (2016). ”Voksne ordblindes skrivevanskeligheder – undersøgt gennem en model af kognitive processer i skrivning” Dansk Audiologopædi, 52, vol. 1, s. 4-11.

Appendiks

Denne tredje udgave af vejledning til trinplacering i FVU-læsning er udarbejdet af Københavns Professionshøjskole med deltagelse af en referencegruppe bestående af et udvalg af repræsentanter for FVU-udbydere og driftsoverenskomstparter, fagkonsulenter i FVU samt repræsentanter fra FVU-prøvekommissionen. Ikke alle ønsker har kunnet imødekommes, men de fleste bidrag er medtaget og har været væsentlige. Alle ændringer er foretaget i tæt samarbejde med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Der er ikke udarbejdet nye tests til trinplaceringen, og de eksisterende er ikke blevet genafprøvet på nuværende deltagere i FVU-læsning. Men tidligere tests og anbefalinger er blevet justeret (se nedenfor), ligesom brug af delresultater fra VLV-2 er indarbejdet i vejledningen. Læs også mere udførligt i denne vejlednings indledning. Endvidere er centrale fagpersoner blevet inddraget og hørt i forbindelse med de forsigtige oversættelser, vi har foretaget af gamle scoreintervaller på testene til den nuværende vejledning. Det er imidlertid Københavns Professionshøjskole og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der bærer ansvaret for alle ændringer.

Vejledningens anbefalinger beror på en kombination af tidligere test og retningslinjer på den ene side og senere tilkomne udviklingsarbejder og procedureændringer på den anden side. Desuden er temaet dansk som andetsprog betonet sammenlignet med anden udgave af trinplaceringsvejledningen. Dette skal ses i lyset af, at et større antal FVU-deltagere har ikke-dansksproglig baggrund nu end førhen. FVU-læsning er imidlertid ikke ændret i indhold, og den opdaterede bekendtgørelse fra 2018 udpeger samme trinmål og skriftsprogsfagligt indhold som tidligere. Et væsentligt opmærksomhedspunkt er, at trinkategorierne 'Trin 1 særligt tilrettelagt for ordblinde' og 'Trin 1 særligt tilrettelagt for tosprogede' udgår, men at de pågældende deltagergrupper a) kan visiteres til *alle* trin i FVU, hvis de har de nødvendige forudsætninger og vurderes at kunne profitere af undervisningen eller b) skal henvises til et ordblindetilbud, sprogundervisning (i dansk) eller et andet undervisningstilbud. Endelig kan andetsprogede voksne med de fornødne forudsætninger deltage i FVU-læsning (alle trin) tilrettelagt specifikt for deltagere med dansk som andetsprog, jf. FVU-lovens §4 stk. 2.

I det følgende fremhæves ændringer, som skyldes forfatterne til de forskellige forlæg i form af tidligere vejledninger, testredskaber og rapporter en tydelig angivelse, hvad der er ændret, og hvem der er ansvarlig for ændringerne.

Vedrørende bilag 1

Bilaget integrerer dele af det tidligere bilag *Brug af skriftsprog i hverdagen* (Arnbak & Borstrøm 2001c) med den hidtidige *interviewguide* fra 2004 (Arnbak, Borstrøm og Gellert 2004). Sammenskrivningen af de to dokumenter, herunder ændringer i ordlyd og opsætning, er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 2

Bilaget er udarbejdet med inspiration i det tidligere bilag 10 af Borstrøm (2004). Alle casebeskrivelser er imidlertid nye. Bilaget er udarbejdet af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 3

Bilaget *Hverdagsstavning for voksne* gengiver det tidligere bilag i væsentligt uændret form. En enkelt fejl i rettearket er korrigeret, og procedurer for valg af staveprøve er jævnført med resultater fra VLV-2, deltest 3: *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* Endvidere er det indføjet, at der ved scorer under 12 rigtige i *Basal staveprøve* skal være opmærksomhed på, om deltageren er i målgruppen for FVU-læsning, når der jævnføres med øvrige resultater og oplysninger fra VLV-2, samtale og trinplaceringstests. Ændringerne er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 4

Bilaget *Hverdagsskrivning for voksne* er en bearbejdning af Arnbak og Borstrøm (2002b) på baggrund af supplerende retningslinjer fra Juul (2016). På baggrund af den første afprøvning (Arnbak og Borstrøm 2001b) og afprøvningsne hos Juul (2016) er pointtildelingen blevet ændret fra en 0-1-skala til en 0-1-2-skala, således at der samlet kan opnås 32 point mod tidligere 16, og således at en deltager kan tildeles et point, hvis et kriterium synes *delvist* opfyldt. Det har ført til en justering af skalaen for trinplacering, som er foretaget ud fra en vurdering af de beskrevne trinprofiler i FVU (se denne vejledning) samt læreplanernes mål for de enkelte trin, og sammenholdt med, hvordan deltagerne i Juuls afprøvning (elever i 8. klasse) ville fordele sig efter denne skala, og hvordan de tidligere deltagere klarede prøven. Prøveoplæg og vurderingskriterier er uændrede.

Testdeltagerne kan enten skrive i hånden *eller* skrive på computer (det sidste kunne deltagerne ikke i første afprøvning, men godt i Juul 2016), og der kan endvidere anvendes læse- og skrive-støttende teknologi. Det er imidlertid testlederens ansvar at sikre, at brug af computer ikke skaber en forringelse af deltagerens præstation. Skalaen for trinplacering hviler på en faglig vurdering og kun indirekte på tidligere afprøvningsresultater. jf. ovenstående.

Alle ændringer er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 5

Bilaget *Hjælpekema til trinplacering* er stort set uændret i sin form, men nye skalaer er indført, jf. redegørelser ovenfor, og der er foretaget justeringer under punktet 'Kritiske forudsætninger'.

Vedrørende bilag 6

Bilaget kombinerer dele af indholdet i bilag 7 (Gellert 2003d) fra anden udgave af trinplaceringsvejledning til FVU-læsning med bilag 4 *Eksempler på tosprogede voksnes mundtlige dansk* fra rapporten "FVU-læsning. Værktøjer til afdækning af tosprogede voksnes færdigheder og forudsætninger" (Gellert 2003a).

Ændringerne vedrører:

- jævnføring af danskuddannelsesmoduler i forhold til *B1-niveauet* i Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog.
- udskiftning af termen *tosprogede* med *andetsprogede*
- Opdatering af reference til gældende bekendtgørelse om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.: BEK nr. 1223 af 22/11/2019.

Ovenstående ændringer samt øvrige justeringer i indhold og form er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 7

Dette bilag gengiver i let ændret form indholdet i bilag 9 *Find det rigtige ord!* (Gellert 2003b) fra anden udgave af trinplaceringsvejledningen til FVU-læsning. Det oprindelige bilag 9, hvis resultat kategorier A, B og C her er bibeholdt, baserede sig på resultaterne af en afprøvning af ordkendstesten i 2003 på 98 FVU-deltagere med dansk som andetsprog, 84 dansksprogede FVU-deltagere og 58 Almenprøve 1-deltagere med dansk som andetsprog.

Resultaterne fra afprøvningen omtales i bilag 6 til rapporten "FVU-læsning - værktøjer til afdækning af tosprogede voksnes færdigheder og forudsætninger" (Gellert 2003a).

Testen kan anvendes som grundlag for en kvantitativ sammenligning af andetsprogede FVU-deltageres præstationer og som et hjælpeværktøj til at identificere andetsprogede med meget begrænset ordkendskab.

Det er endvidere Københavns Professionshøjskoles skøn, at niveauerne A, B og C, som er beskrevet og defineret i 2003 ud fra en anden FVU-deltagerkontekst end den nuværende, *med forsigtighed* kan bruges som pejlemærker for, om deltagerens mundtlige impressive ordforråd placerer sig henholdsvis pænt over (A), over (B) eller lige omkring/muligvis under (C) det aktuelle indgangsniveau til FVU-læsning. Disse pejlemærker skal læses som *vejledende*.

Termen *tosprogede* er ændret til *andetsprogede*.

De foretagne ændringer samt anbefalingen af A-, B- og C-intervallerne som pejlemærker for vurdering af ordforråd hos deltagere med dansk som andetsprog i FVU-læsning er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende bilag 8

Dette bilag gengiver i hovedtræk indholdet af bilag 8 *Tosprogede voksnes afkodningsfærdigheder* (Gellert 2003c) fra anden udgave af trinplaceringsvejledningen til FVU-læsning med få justeringer:

- Termen *tosprogede* er ændret til *andetsprogede*.
- Det skærpes, at testen bidrager til at identificere voksne med dansk som andetsprog med meget ringe afkodningsfærdigheder, hvor det kan være relevant at henvise til yderligere udredning for ordblindhed, men at den ikke direkte kan bruges til at indikere trinplacering på eller over trin 1 på samme måde som VLV-2 – deltest 3 *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*

Vedrørende brug af VLV-2, deltest 1 *Hvilket ord passer bedst?*

Trinplaceringen afspejler den oversættelse af resultatintervaller og trinplacering, der blev lavet ved afprøvningen af VLV-1, hvor man sammenlignede *Hvilket ord passer bedst?* med den test, der i anden udgave af trinplaceringsvejledningen udgjorde det anbefalede værktøj til vurdering af deltagerens læseforståelse: *Læsetekster for Unge og Voksne*. Her fik man indikationer på, hvilke resultatintervaller på VLV-1, der svarede til trinplaceringsintervallerne på *Læsetekster for Unge og Voksne*.

Da der er god overensstemmelse mellem VLV-1 og VLV-2, opererer indeværende vejledning med en forsigtig, justeret brobygning, der tager forbehold for, at teksterne i *Læsetekster for Unge og Voksne* muligvis ville være lidt sværere for målgruppen i dag sammenlignet med VLV-2 på grund af forskelle i gennemsnitlig tekstlængde i de to test. Ændringen støtter sig også til data i rapporten fra *Vejledende Læsetest til FGU* (Elbro & Gellert 2019).

Således kan resultatet fra deltest 1 indgå i trinplaceringen.

Brobygningen er foretaget af Københavns Professionshøjskole i 2019 og godkendt af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Vedrørende brug af VLV-2, deltest 2: *Hvilket billede passer til ordet?*

Resultatet fra denne test indgår ikke direkte i trinplaceringen, men indskrives flere steder i vejledningen som et udgangspunkt for vurdering af deltagerens sprogforståelse og som et afsæt for fx holddannelse.

Vedrørende brug af VLV-2, deltest 3 *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*

Resultatet fra denne delscore kan anvendes i vurderingen af, hvorvidt deltageren tager *Basal staveprøve* eller *Ortografisk staveprøve*. Testresultatet bruges også i vurderingen af, om deltageren eventuelt skal henvises til udredning for ordblindhed, jf. også VLV-2.

Retningslinjerne for anvendelse af testen følger i øvrigt retningslinjerne fra den tidligere trinplaceringsvejledning, men VLV-2, deltest 3 erstatter testen "Find, det der lyder som et ord." Endvidere tages højde for, at trin 1 særligt for ordblinde og andetsprogede ikke længere findes som separate trinplaceringskategorier.

Bilagsoversigt

Bilag 1: Interviewguide

Bilag 2: Casebeskrivelser: eksempler på trinplacering

Bilag 3: Hverdagsstavning for voksne

Bilag 4: Hverdagskrivning for voksne

Bilag 5: Hjælpekema til trinplacering

Bilag 6: Mundtlige dansksproglige forudsætninger hos voksne med dansk som andetsprog

Bilag 7: Find det rigtige ord!

Bilag 8: Afkodningsfærdigheder hos voksne med dansk som andetsprog.